

קונטרס

בנין ועקב

אלול

אמרים יקרים מפנינים נפלאים
לעורר הלבבות בימים המאירים
להבהיק עיניים ביהלום וספידים

אשר חנני השו"ת

יעקב עקיבא הכהן רבינוביץ

בלאאמו"ד הגה"צ רבי גמליאל שליט"א

חודש אלול תשפ"ב

התודה והברכה

הנני בזה להביע את תודתי והערכתי מעומק הלב לידידי האברך כמדרשו, אשר שמו הולך לפניו בטוהר מדותיו ונועם הליכותיו, אוצר כלי חמדה, זך הרעיון וברוך הכשרון, יאה לקלוסין ומוכתר בנימוסין, אשר לו עט סופר מהיר, ספרא וסייפא, איש יקרות רוח חכמה, מגזע אראלים ותרשישים לבית

נאראל

הרה"ג **יהושע שלום שפירא** שליט"א

מעיי"ת בית שמש

אשר לא חסך עמל ויגיעה ימים ולילות, ונטה על שכמו עול משא עריכת הקונטרסים 'בנין יעקב על המועדים' ברוב עמל וכשרון ברוך, ותיקנם וסידרם בטוב טעם למען ירוץ הלומד בו, עד אשר הוציא דבר נאה ומתוקן מתחת ידו, דבר נאה ומתקבל, העולה על שולחן מלכים מאן מלכי רבנן.

יברך ה' חילו ופועל ידיו ירצה, להמשיך בעבודת הקודש מתוך הרחבת הדעת ומנוחת הנפש ביתר שאת וביתר עז להגדיל תורה ולהאדירה כאוות נפשו העדינה וכחפץ לבו הטהור, ויברכו ה' בכל הברכות הכתובות בספר התורה, ובכל אשר יפנה יצליח, וירוהו רוב נחת דקדושה מכל יוצ"ח באורך ימים ושנות חיים, ויתקיים בו לא ימוש התורה פ"ך ומפי זרעך מעתה ועד עולם אמן ואמן.

המחבר

©

כל הזכויות שמורות

להערות אפשר לפנות לטל-פקס:

02-999-8201

או למייל:

3122131@gmail.com

ניתן להשיג הקונטרס בירושלים:

בספרי עין יעקב מול שטיבלאך מאה שערים

או בטלפון 0533153661 | 0504175336

בבית שמש:

בבית המחבר רח' חזון איש 26

או בטלפון: 05276-30720

בבני ברק:

חנות פרידמן מול בית הכנסת איצקוביץ

כמו כן ניתן להשיג את סדרת הקונטרסים

'בנין יעקב' על המועדים:

אלול • ראש השנה • סוכות - שמחה

חנוכה • שובבי"ם • פורים - ד' פרשיות

חודש ניסן - חג הפסח - ספירת העומר

שבועות • בין המצרים

וכן 'בנין יעקב' על התורה:

בראשית • שמות • ויקרא • במדבר • דברים

הסכמות

יצחק טובי' ווייס
רב ואב"ד לכל מקהלות האשכנזים
פעיה"ק ירושלים תובכ"א

בס"ד יום שני פרשת משפטים תשפ"א לפ"ק

שמח ליבי בקרבי כאשר שמעתי שמע"כ הכהן שדעתו יפה חוב"ט הרה"ג
מוזה"ר יעקב עקיבא הכהן רבינוביץ שליט"א בן הגה"צ המקובל מורינו
הרב גמליאל הכהן שליט"א עומד להוציא לאור את ספרו "בנין יעקב"
והם דרושים נחמדים חיזוקים ומוסרים, על פרשיות התורה ומועדי השנה
נאמרים, על יסודות איתנים בנויים, למען יתחזק האדם ללכת בדרכי ישרים.
וכבר איתמחי גברא בספריו הקודמים על שולחן ערוך יורה דעה, ובודאי
שרבים יהנו מפרי עמלו.

והריני מצרף בזה את ברכתי שיזכה להרבות פעלים לתורה בכתב ובעל פה,
ולראות ברכה בפרי עמלו, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, הרחבת הדעת
ונחת דקדושה מכל יוצאי חלציו, וברכה והצלחה בכל הענינים, עדי נזכה
בקרוב לביאת משיח צדקינו במהרה בימינו אמן.

והריני חותם בברכת התורה

הסכמות

CHAIM RABINOWITZ

Rabbi of

Cong. Mishkenos Haroyim

11 Chagai Street

Jerusalem

חיים רבינוביץ

בלאאמו"ד הנח"ק רבי בנימין זנוקללה"ה

רב דק"ק משכנות הרועים

מח"ס ומשפטי ישראל

רח' חגי 11

פעיריק ירושלים חובב"א

ליל ששי לסדר והיה ברכה תשפ"ב לפ"ק

בס"ד

חזיתי איש עט סופר מהיר, ה"ה הרב הגאון ר' **יעקב עקיבא הכהן רבינוביץ** שליט"א בן ידידי זוה הרה"צ המקובל מקרב לבן של ישראל לאביהן שבשמים **מוהר"ר גמליאל שליט"א**, וכבר יצא שמו לשם ולתהילה בספרו בנין יעקב על הלכות בשר בחלב ותערובות, אשר תפס מקום חשוב בקרב לומדי התורה בכל אתר ואתר, לאסוקי שמעתתא אליבא דהילכתא, ושמועותיו מתבדרין בי מדרשא.

ועתה יצא שוב ושלח ידו לחזק ולקרב לבן של ישראל לעבודתו ית', בספר **בנין יעקב על התורה ומועדים**, ועיינתי בגליונות הספר וראיתי שיש בהם חיוזק גדול לתורה ועבודה ויראת שמים, והיבה יתירה מודעת בספרו על המועדים, אשר בו הניף ידו לבאר איך להתכונן כראוי למועדי השנה באמונה ובעבודה, ואיך לנצל את הימים הנעלים לקנין תורה ויראת שמים, ולהשאיר השפעתם הגדולה על נפש האדם לכל השנה.

ע"כ אברכנו בזכות כ"ק מרן אאמו"ר הגה"ק יזע"א שחפץ ה' בידו יצליח לזכות את הרבים ולרומם את לבן של ישראל אל עבודתו ית' עוד כהנה וכהנה, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, עדי נזכה בקרוב לגילוי כבוד מלכותו ית"ש בעולם בביאת משיח צדקינו בב"א.

המותב למען אשתי התורה ויוסף
חיים רבינוביץ
ראש ישיבת משכנות הרועים
ירושלים

מכתב ברכה

גמליאל הכהן רבינוביץ (ראפפורט)
ר"מ בישיבת המקובלים "שער השמים"

אלול תשפ"ב

שיל"ת

מכתב ברכה

לבני חביבי הרב הגאון ר' יעקב עקיבא שליט"א

אני נתן לך הודאה עצומה, שהשי"ת זיכה אותך במצוות כיבוד אב בשלימותה במסירות נפש נפלאה, ולהתאמץ ביותר על עריכת והוצאת ספרינו.

וב"ה עתה השי"ת זיכה אותך בזכות המצוה הזאת שראיתי ספרך "בנין יעקב על המועדים", והוא חיבור נפלא מאוד, ושוה לכל נפש, להכין את עצמו ליכנס לימים טובים כמו שצריך, ולא להיכנס בלי הכנה, וכן נהנתי מאוד שלכל דבר. ודבר אתה מביא מקור לזה, ולא רק מילי דהרגשים לבד.

ואני מיעץ לכל אדם שרוצה להרגיש את קדושת ומעלת החג, שילמוד את ספר בנין יעקב כראוי, אז יבנה לו בנין החג כראוי ונכון.

וכידוע דברי מרן האריז"ל (בשער הכוונות) לגבי השפע שיוֹרד עלינו מן השמים, שכל השנה הוא בחינת מעיין הנוסף טיפין טיפין, אבל בימים טובים הוא בבחינת וארובות השמים נפתחו, ולכן כדאי ונכון ללמוד את בנין יעקב שיקוים בנו 'וארובות השמים נפתחו', ואני שמח מאוד לראות את זה, והוא דבר נחוץ מאוד בדרונו לכל אחד ואחד

בברכת אביך באהבה ושנה טובה ומתוקה לנו ולכל עם ישראל

גמליאל הכהן רבינוביץ

תוכן הענינים

הקדמה

אמרינו לרצון.....ג

מילין אחדין בפתח השער 'בנין יעקב - אלול' לימי הרחמים והרצון

- עורו ישינים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם ◇ הנקודה הפנימית -
- כמרגינתא דלית ביה טימא ◇ ימי הרחמים והרצון ◇ תשובה - לשוב אל השי"ת
- דיבורים יקרים לחודש אלול ◇ בורא עולם בקנין השלם זה הבנין

הכנה ליום הדין

מתנה טובה.....טו

'אלול' - מתנה מאת השי"ת לשוב אליו ולהיות מוכנים ליום הדין

- הנותן מתנה לחברו צריך להודיעו ◇ במלחמה פתאומית קשה להתגונן
- הקב"ה מודיע לנו חודש לפני ראש השנה ◇ מפני מה שלושים יום לתשובה
- התשובה טובה בכל עת וביותר באלול ◇ הקב"ה מפלס לנו דרכים אפילו בתוך
- מים עזים ◇ בימי הרצון מחשב הקב"ה את המצוות דלעתיד ◇ חודש אלול -
- המלך בשדה ◇ חסידים הראשונים שוהים שעה אחת

ל סמך מפחדך בשרי

אשרי אדם מפחד בחודש אלול ושם על לבו להתכונן ליום הדין

משנכנס אלול יהא חרד וירא מאימת הדין ◇ הימים עצמם שואגים לאדם
שישוב בתשובה ◇ היה בידו לעשות תשובה ולא עשה - חטא על פשע ◇ חודש
אלול צריך להיות ניכר התעלות בעבודה ◇ מקמי דליפוש חרון אף ◇ כל שנה
דנים את האדם מחדש

מ איש לרעהו

אהבת חברים - הכנה מעולה ליום הדין

להרבות מתנות לאביונים בחודש אלול ◇ כאשר ישראל אוהבים זה לזה אין
פתחון פה למקטרגים ◇ בריבוי חברים יזכה בדין ◇ על ידי אהבת חברים יבוא
לתכלית ההכנה

ענינא דיומא

נא כל מדה נכונה

שלוש עשרה מידות של רחמים המאירים בחודש אלול

ארבעים יום אחרונים היו ברצון ◇ בזמן שישראל חוטאין יעשו לפני כסדר הזה
ואני מוחל להם ◇ בחודש אלול מתעוררין י"ג מקורות של י"ג מדות הרחמים
◇ השי"ת ברא את העולם בכדי שיתגלו בו י"ג מדותיו ◇ מה הוא חנון ורחום
אף אתה הֵיָה חנון ורחום ◇ קדושת חודש אלול חשובה בפני עצמה ◇

העבירו שופר במחנה..... ס

תקיעת השופר בחודש אלול בכדי להרחיק מן החטא

ג' טעמים לתקיעת שופר בחודש אלול ◊ העבירו שופר במחנה שלא יטעו עוד
 ◊ לאחר החטא אסור להמשיך כאילו לא היה ◊ אנו תוקעים בשופר בכדי
 להישמר מן החטא שחטאנו ◊ עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו
 מתרדמתכם ◊ לא הלכתי בגדולות ובנפלאות ממני

אחת שאלתי..... סט

עיקר הבקשה בימים האלה - לזכות לתורה ולחזות בנועם ה'

בתחילה אמר אחת שאלתי ולבסוף ביקש הרבה ◊ ונתת לעבדך לב שומע
 לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי ◊ העיקר יבקש על תורה - שאר
 הבקשות טפלים לו ◊ טעם למה אומרים המזמור בחודש אלול ◊ יקבע מקומו
 בבית ה' כתושב קבוע ויתפעל כאורח ◊ כאשר יחזה בנועם ה' יזכה לשבת
 בביתו לאורך ימים

תמים תהיה עם ה'..... עח

היה תמים בתורה ובמצוות ובשאר כל מידה נכונה

תמים - 'תורה' 'מצוות' 'יראה' 'מדות' ◊ משל בכפרי נבער מדעת ◊ תורת ה'
 תמימה משיבת נפש ◊ תמימות במידות שבין אדם לחברו ◊ תמים תהיה עם
 ה' - גם כשאין אדם רואהו ◊ תמים תהיה - במידת הדין ובמידת הרחמים

כי תצא למלחמה.....פז

ירח ימים של חודש אלול נועד לכבוש היצר ולטהר הנשמה
 במלחמת היצר הכתוב מדבר ◊ לפדות את הנשמה הקדושה משבייה ◊ מלחמת
 היצר מוכיח על ערך מעשינו ◊ עבודתנו בהאי עלמא לכפות את היצר תמיד
 ◊ לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לעולם הבא ◊ כי תצא למלחמה על
 אויביך - ונתנו ה' אלקיך בידך

דבר בעתו מה טוב.....צט

מוסר וחיזוק בחומש דברים ובשבעא דנחמתא הנקראים בחודש אלול
 לכל עת וזמן ◊ מדוע לא קבעו לסיים התורה בחג השבועות ◊ חומש דברים
 המובחר שבספרי מוסר ◊ משנה תורה - לשמוע מוסר מפי משה רבינו
 ◊ שבעה דנחמתא ◊ כשמחשב חשבון נפשו דומה לו מצבו כחורבן גדול ◊ אין
 שום 'אוש בעולם כלל ◊ לשאוב חיזוק מנחמות הנביאים

תשובה

כי בו ישמח לבנו.....קטו

לשמחה בהשי"ת שנתן לנו דרך תשובה ומוחל על עוונותינו
 מאלול ואילך חרדתי נגד ה' ◊ אל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם ◊ מעל
 בתפקידו וטינף את היכל המלך ◊ הצופה לרשע וחפץ בהצדקו ◊ פירוש
 הפשוט של תשובה - לשוב אל ה' ◊ ועתה אל תעצבו ◊ אחר העצב תבוא
 השמחה ◊ אמונה בהשי"ת שמוחל מיד לאחר בקשת המחילה ◊ תחילת
 סליחות ביום א' כי עדיין שרויים בשמחת השבת

השיבנו אבינו לתורתך..... קלא

עיקר עבודת התשובה על ידי עסק התורה

לסוף ארבעים יום שעסק בתורה קיבל הלוחות שניות ◊ אלול - הכנה למתן תורה ביום הכיפורים ◊ על ידי התורה הק' זוכה לתשובה עילאה

חסד ואמת יקדמו פניך..... קלז

יסוד התשובה להכיר טובה להשי"ת על החסדים שעושה עמנו

המתבונן בחסדי הבורא ושפלות עצמו מתעורר לתשובה ◊ קטנתי מכל החסדים ◊ אילו היה יודע עד היכן מגיעים חסדי הבורא עמו ◊ החסד הגדול ביותר שהקב"ה מוכן לקבל תשובתנו ◊ תשובה מאהבה על ידי שמכיר בטובתו של מקום ◊ בתשובה מאהבה נעקר מעשה החטא ◊ זדונות נעשות כזכיות - כי הזדון הביאתו לתשובה ◊ החובה להכיר בטובות ולהודות עליהם ◊ מי חכם וישמר אלה ויתבוננו חסדי ה' ◊ וענית ואמרת - בהרמת קול ◊ בסוף השנה יערוך חשבון נפשו על כל החסדים ◊ המלאכים אינם מקטרגים על בקשה שבתוך ההודאה ◊ כל זכות קיומנו הוא רק בכח ההודאה להשי"ת ◊ יודו ויברכו וישבחו ויפארו - ויעריצו ויקדישו וימליכו

סליחות

אנא סלח נא..... קסג

גודל מעלת ימי הסליחות והחשיבות לאמרם מתוך כוונה

במוצאי מנוחה קידמנוך תחילה ◊ כרחם אב על בנים כן תרחם ה' עלינו ◊ אם יש דין למטה אין דין למעלה ◊ יאמר הסליחות מתוך כוונה ופירוש המילות ◊

אל תשליכני כדרך שאנו משליכין אותך ◊ רוח קדשך אל תיקח ממנו ◊ ד'
 ימים לסליחות כהמים שצריך לבקר הקרבנות ◊ כל יחיד צריך להתכונן כמו
 שליח הציבור ◊ לנצל את ימי הסליחות כראוי

שבת של אלול

קדשם בקדושת השבת..... קעז

בשבת מתעלים העולמות ומקרבים אותנו לתשובה ודבקות בהשי"ת

המשמר שבת כהלכתו אפילו עובד עבודה זרה מוחלין לו ◊ שבת ותשובה ענין
 אחד - שחוזר למקורו הראשון ◊ קדושת שבת מעורר השתוקקות ודבקות
 בהשי"ת ◊ שבת בו תשוב ◊ שבת מעורר את האדם לתשובה וזוכה למחילת
 עוונות ◊ רק מצות שבת נותרה בשלמותה כלפני החטא ◊ שבת אחרונה מעלה
 כל שבתות השנה

הקדמה

אמרינו לרצון

מילין אחדין בפתח השער 'בנין יעקב - אלול' לימי הרחמים והרצון

עורו ישינים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם

אה! חודש אלול! אילו רק היינו יכולים למשש בידינו את המיית ליבו של האיש הישראלי בראש חודש אלול, בשעה ששומע את קול השופר ההולך וחזק מאד, בוקע ומנסר בחללו של עולם, מרעיד את כל נימי הנפש ומעורר בקרבו רגשות חבויים של יראה שיתכן ואפילו לא ידע על קיומם, בבת אחת ניתק היהודי מתוך המציאות הגשמית בו היה שרוי עד עתה ומושלך אל תוך עולם אחר, עולם מרומם של אצילות וקרבת אלקים לי טוב, כל המחשבות עסוקות רק בלהרבות טוב בעולם, לתקן עולם במלכות ש-ד-י.

האזיר של אלול זהו אזיר אחר, לא מה שאנו מכירים מכל ימות השנה הרגילים, תובע מאתנו להשתנות, להתעלות, לצאת קצת מן הקטנות ונמיכות הדעת. לא פעם ולא פעמיים שרטט של קדושה חולפת במוחו של האיש הישראלי, מזעזעת ומעוררת את הנשמה המוסתרת בחביוני הלב, תובעת ומבקשת, אוי ס'איז אלול, עורו ישנים משנתכם, נרדמים הקיצו מתרדמתכם. ואכן לא ראי ההנהגה של אלול להנהגה בכל הימים, בחודש אלול מתעלה כל איש ישראל כמה וכמה מעלות לטובה, כל אחד לפום דרגה דיליה.

"ואף שהתשובה טובה בכל עת, מכל מקום חודש אלול הוא מובחר ומוכן יותר שמקובל תשובתו משאר ימות השנה, לפי שימים אלו הם ימי רצון מעת שנבחרנו לעם, שכשחטאו ישראל בעגל ונשתברו הלוחות ביי"ז בתמוז ואחרי זה עלה משה בהר והתפלל ואמר לו הקדוש ברוך הוא 'פסל לך' (שמות לד, א) ונתרצה ליתן לו לוחות שניות, ואז עלה בראש חודש אלול ונשתהה שם עד יום כיפור שהיה גמר כפרה... ולפי שהיו ימים אלו ימי רצון מאז, לכן בכל שנה ושנה מתעורר עוד הרחמים למעלה והם ימי רצון (לשון החיי אדם הלכות שבת ומועדים כלל קלח)".

הנקודה הפנימית - כמרגניתא דלית ביה טימא

מבע היהודי להיות מבקש אמת, תוהה תמיד על קנקנו ומסתפק על דרכיו, האם צועד על דרך אמת או שמא מרמה את עצמו, בפרט בחודש אלול – בו מרגיש כל אחד השתנות ועליה גדולה בעבודת השי"ת – עלולים להטרידו מחשבות שונות ומשונות, בהם הוא תמה ושואל את עצמו, מי אני באמת, האם זה של עכשיו – הנעלה והרוחני, או שמא זה של כל השנה שראשו ורובו מונח בעסקי העולם הזה, אולי באמת אני מגושם ומונח בארציות, וכל העבודה שלי בחודשי אלול ותשרי אינם אלא אחיזת עיניים ומעטה חיצוני בלבד הנובעים מן הפחד של יום הדין הקרב ובא עלינו.

רבותינו הקדושים, אשר דבר לא נעלם מהם וכל ספקותיהם ולבטיהם של עובדי ה' ומבקשי אמת היו פרוסים לפנייהם כשמלה, כבר עמדו על כך וגם על זה דברו בספריהם הקדושים, לא נותר לנו אלא לעיין בדבריהם ולשאוב מהם מעט צרי ודבש כמים קרים על נפש עייפה, והם כתבו לנו כי כפי שהאדם נראה בחודש אלול כך הוא באמת, ומה שבכל השנה הוא נראה אחרת אין זה אלא מעטה וקרום חיצוני שמכסה את הנקודה הפנימית הבוערת כאש ואינה נכבית לעולם, ובחודש אלול הזמן גרמא שתתפרץ ותתגלה לעין כל.

ובך כותב לנו ה'שפת אמת' (אלול תרמ"ז): "והנה מזל אלול בתולה. היינו שיש נקודה פנימית בנפש ישראל שאין שולט שם מגע נכרי, גן נעול, מעיין חתום, ונקרא בתולה. ועל זה הנקודה נאמר 'אני לדודי', שלעולם לא נתרקה זו הנקודה מדביקות בשורשה, ושמורה לשמו יתברך. אך לא בכל עת יכולין למצוא זו הנקודה. ועתה הזמן גורם שנתעוררו בני ישראל בתשובה, ונתקרבו נפשות בני ישראל אליו יתברך", עד כאן לשונו".

בך גם ידוע מן הספרים הקדושים שבחודש אלול מתעורר ומאיר לארץ ולדרים עליה הארת י"ג מדות של רחמים, וכתב בזוהר הק' (הקדמה א.) שכנסת ישראל נמשלו לשושנה, מה שושנה יש בה שלושה עשר עלים המקיפים אותה מסביב סביב, אף בבני ישראל ישנם י"ג מדות של רחמים המקיפין אותה מכל עבריה, וכלשון הזוהר הק' "מה שושנה אית בה תליסר עלין, אוף כנסת ישראל אית בה תליסר דרחמי דסחרין לה מכל סטרהא".

האלשיך הק' (הושע יד, ו) מבאר עוד את עומק המשל של ישראל לשושנה, דהנה עלי השושנה מרהיבים ביפים ובריחים הטוב הנודף למרחוק, אולם לא בכל העת ניתן ליהנות מן היופי והריח שלה, כי בדרך כלל העלים האדומים והיפים של השושנה מכונסים בתוך עצמם, ועטופים עם עלים ירוקים ופשוטים שמכסים ומסתירים את כל היופי הפנימי, אבל ברגע שאגלי הטל

הערות והוספות

א. ומוסיף שם השפת אמת שגם למעלה בשמים ישנם י"ג מדות של רחמים המיוחדים לבני ישראל תמיד, אולם הגילוי שלהם הוא דייקא בחודש אלול, ודבר זה תלוי במעשיו של היהודי, כי כפי מדת הגילוי שמגלה היהודי את פנימיות לבבו, כך גם מתגלים כנגדו מידות הרחמים, וזה לשונו:

וכמו כן 'דודי לי' הוא גם כן שיש למעלה מדות מיוחדים רק לבני ישראל, כמו שנאמר הנה אנכי כורת כו' נגד כל עמך כו' אשר לא נבראו כו'. אם כן יש מדות מיוחדים לבני ישראל, והם י"ג מדות כמ"ש הורית לנו לומר שלש עשרה. וכפי התגלות נקודה פנימיות אני לדודי כך דודי לי.

א. ומוסיף שם השפת אמת שגם למעלה בשמים ישנם י"ג מדות של רחמים המיוחדים לבני ישראל תמיד, אולם הגילוי שלהם הוא דייקא בחודש אלול, ודבר זה תלוי במעשיו של היהודי, כי כפי מדת הגילוי שמגלה היהודי את פנימיות לבבו, כך גם מתגלים כנגדו מידות הרחמים, וזה לשונו:

היורדים מן השמים נוגעים בעלים, מיד נפתחת השושנה ומתגלה לעין כל במלוא הדרה ויופיה, ואף ריחה הטוב שבה להינדף למרחוק.

ולבן נמשלו כלל ישראל לשושנה, כי מה השושנה כלילת יופי אלא שהיא מוצנעת, כך גם הנקודה הפנימית של כל איש ישראל – אפילו הפחות שבפחותים – זכה וברה בתכלית היופי וההידור, ממש אין בה שום כתם ורוב, אלא שבצוק העתים היא מוסתרת בתוך קליפות ומלבושים חיצוניים המסתירים לראות את היופי שבה, אולם מיד כשהקב"ה מערה רוח טהרה ממרום ובני ישראל מתעוררים בתשובה, מיד נפתחים הלבושים וההסתרות החיצוניות ומתגלה היופי וההדר הפנימי של האיש ישראל שאין בה שום דופי, כמרגניתא דלית ביה טימא, ומתברר למפרע שכל מה שראינו עד עתה לא היה אלא כיסוי ומעטה חיצוני שהסתיר את הקדושה הפנימית של נשמת ישראל.

ובספר הק' 'ישמח ישראל' (פרשת ראה אות ב) הביא את דברי האלשיך הללו, והסמיך לזה אמרה קדושה בשם הרה"ק הרבי ר' ברוך'ל ממעזיבז זי"ע על הפסוק (תהלים לו, י) 'ועוד מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואיננו': היינו שבקרב כל ישראל יש 'עוד מעט', היינו נקודה הפנימית חלק יעקב, אשר בה לא יגע שום רע, והנני מבקש רבש"ע 'והתבוננת על מקומו', ותראה כי שמה אין שום רע, כי ישראל היו טובים בעצם, וגלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך רק שאור שבעיסה ושעבוד מלכיות המה הגורמים".

חנה בן אדם, מה לך מתבלבל ברעיונך מי אתה ומה חייך, כי הנה רבותינו הקדושים פשטו לך את כל ספקותיך ותהיותיך, ונתנו לך תשובה ברורה ומחוורת כשמלה, כי המדרגה האמתית של האדם הינה כפי שהוא נראה בחודש אלול ולא כמו הנהגתו בכל ימות השנה, כל השנה עוטה עליו האדם לבושים חיצוניים שמסתירים ומכסים את היופי הפנימי שבו ואת ריחו הטוב, אולם בהגיע חודש אלול והאדם מתעורר בתשובה, מיד נעלמים כל ההסתרות

החיצוניות כאבק פורח וכחלום יעוף, והאמת הפנימית כפורחת עלתה ניצה ויוצאת לאור עולם.²

ימי הרחמים והרצון

בבואנו לגעת בשולי אדרתו של חודש אלול, מחויבים אנו להדגיש את הדברים ולדעת היטב שחודש אלול מורכב משני עניינים נפרדים שמתמזגים ומשתלבים יפה יפה זה בתוך זה, והגם שהיטבנו לבאר את הענין בהרחבה גדולה בין בתרי המאמרים העשירים בתוכן רב ויקר מפז, אבל לאחר שנוכחנו לראות כי חסר קצת בהירות בנושא זה, לכך אמרנו להציג את עיקרי הדברים גם כאן בפתח השער וכדלקמן.

הערות והוספות

במחשבות ישראל שהם טובות וטהורות, כמו שמבואר בספה"ק אמרי נועם למרן אבינו זצ"ל (בפרשת בלק ד"ה א"י כי ישראל). אולם הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו על עמו ישראל מקבל לרצון גם מחשבות ישראל ונחשבות כמעשה הטוב, כי יודע אשר מניעת המעשה הוא מפאת שאור שבעיסה המעכב.

ובפרט בחודש אלול כל איש ישראל מקבל על עצמו במחשבתו לעשות מעשים טובים ולהגיע לראש השנה בתשובה ומעשים טובים, דלכך נקרא ראש השנה, כי שנה"ה עולה מחשב"ה, רומז שיסתכל הקב"ה במחשבה שבראש שהם טובות. וזה 'המליך' אות יו"ד במעשה', כי יו"ד הוא מרומז על המחשבה כמו שפירש רש"י ז"ל על פסוק 'אז ישיר' עיי"ש, ורומז אשר יו"ד שהוא המחשבה נחשב כמעשה.

ב. בספר הק' **עטרת ישועה** (מועדים - ברכת חודש אלול - ו) כתב, שבחודש אלול מתגלה פנימיות המחשבות של בני ישראל שהם טובים ושלמים ללא שום דופי, והקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו כולל כל המחשבות הטובות הללו ומצרפם למעשה, וזה לשונו:

איתא בספר 'צירה' (פרק ה משנה י) המליך אות יו"ד במעשה וברא בו אלול בעולם ויד שמאל בנפש זכר ונקבה. על דרך שאמרו ז"ל מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה (קידושין לט:), כי באמת מחשבות ישראל הם טובות מאוד, רק הס"מ אין מניח לגמור המעשה בפועל. וזהו שטען בלק 'אפס קצהו תראה' (במדבר כג, יג), היינו, שתראה סוף המעשה של ישראל, 'וכלו' רומז על המחשבה מלשון בנכליה"ם אשר נכלו לכם (במדבר כה, יח) 'לא תראה', שלא יסתכל

ראשית כל יש את הנושא הידוע של הכנה ליום הדין, עם היות שחודש אלול הינו החודש האחרון של השנה וגם הסמוך ביותר לראש השנה של השנה החדשה הבאה לקראתנו לשלום, וראש השנה הוא כידוע הזמן שבו כל באי עולם יעברון לפניו כבני מרון, ספרי חיים וספרי מתים פתוחים וחותם יד כל אדם בו, לב מי לא יחרד בשעה כזאת, לכן, בכדי שלא נגיע ליום הדין עם קופות גדולות של שרצים התלויות מאחורינו, אנו מנצלים את החודש האחרון של השנה בכדי לעורר את ליבנו מתרדמת הזמן, להתכונן בו כראוי לקראת יום הדין, לעשות את חשבון נפשנו ולערוך בו בדיק בית, לתקן את הדרוש תיקון ולשפר את המעשים שיהיו מתוקנים ומעודנים.

אבל עדיין יש לדעת שאלול זה לא רק הכנה ליום הדין, לחודש אלול יש עוד משמעות גדולה ונשגבה, חשובה בפני עצמה, והיינו שחודש אלול הוא הזמן שבו עלה משה רבינו למרום ארבעים יום וארבעים לילה, בראש חודש אלול עלה וביום הכיפורים ירד, ארבעים יום אלו היו הזמן שבו התרצה הקב"ה לבני ישראל ומחל להם על חטא העגל, בראש חודש אלול אף גילה הקב"ה למשה רבינו את הגילוי הנורא של י"ג מדות של רחמים, ולכן נקבעו ימים אלו להיות ימי רחמים ורצון בכל שנה ושנה בהגיע העת הזאת, וכמבואר בספרי האר"י ז"ל שבחודש אלול מאיר מלמעלה אור גדול ונפלא ונפתחים י"ג מקורות של י"ג מכילין דרחמי.

ולמרות שהם שני עניינים נפרדים לגמרי שלכאורה אין שום שייכות ביניהם, אבל הקב"ה - המשנה עתים ומחליף את הזמנים - ברוב רחמי וחסדיו כיוון את הדברים באופן המועיל ביותר לעם בני ישראל, שיחולו ימי הרחמים והרצון באותם הימים שבהם מתכוננים בניו רחמי לקראת יום הדין, למען יהיו יכולים להתכונן כראוי וכנכון לקראת יום הדין, שלא יגיעו אל יום הדין מתוך ימי הקטנות ונמיכות הדעת, אלא קודם כל יתרוממו ויתעלו בני ישראל מן הגשם והחומריות בימי הרחמים והרצון ואחר כך יגיעו אל ראש השנה כשהם זכים וברים ויזכו לשנה טובה ומבורכת.

תשובה - לשוב אל השי"ת

בך גם נרחיב בזה הקונטרס אשר לפניכם לבאר את המושג 'תשובה' על פי יסודות נאמנים מדברי רבותינו הקדושים, שכתבו כי עיקר התשובה אינה התעניות והסיגופים וכל כיוצא בזה, אכן הם תנאים לתשובה אבל לא העיקר שבהם, כי תשובה מבואר בזוהר הק' שהוא מלשון 'תשוב' - ה', דהיינו שהחוטא גרם במעשיו להפריד בין הדבקים ולהרחיק את האות ה' אחרונה של שם הוי"ה, וכמאמר הכתוב (ישעיה נ, א) 'ובפשעכם שולחה אמכם', והעבודה של הבעל תשובה הוא לקרב שוב את אותיות השם אחד אל אחד ולהחזיר עטרה ליושנה.

ובפשטות יותר, כאשר האדם עושה עבירה הריהו כבן המלך אשר חטא לפני אביו הגדול, לא נותר ברירה למלך כי אם לשלח את הבן מעם פניו, וגם אם בתחילה לא הביין הבן את מצבו הגרוע, אולם ככל שעברו הימים ולא היה לו מהיכן לקחת מזון ונקרעו בגדיו, התעוררו בו געגועים עזים לימים היפים שהיה עושה בבית אביו שם לא חסר לו מאומה וזכה לראות אהבה מאביו ללא שיור וללא גבול, אולם כיצד הוא יכול לחזור אל בית אביו בעוד אביו כועס עליו ביותר, הוא מנסה לשלוח שליחים אל המלך עם פיוסים והבטחות למכביר, אולם המלך עונה לשליחים שיאמרו לבנו כי הדבר הראשון ישוב אליו לביתו, הוא יקבל אותו בכרכה ובסבר פנים יפות, אחר כך כבר יראו ליישר את ההדורים ביניהם.

בך הוא בחודש אלול, האיש הישראלי רוצה בכל מאודו לשוב אל השי"ת אך אינו יודע כיצד עושים זאת, הוא חושב שככל שירבה להסתגף ולהתענות כן תגדל תשובתו, אבל אינו יודע שהיסוד הראשון של תשובה הוא כפשוטו - לשוב, לשוב אל השי"ת, להתקרב אליו, כמובן שיש כמה וכמה תנאים לתשובה כפי שמונה הרמב"ם בהלכות תשובה, אבל העיקר הוא עצם השיבה, וזהו העבודה של חודש אלול, וכדכתב בספר התניא (איגרת התשובה פרק א), "וזהו עיקר

פירוש לשון 'תשובה' - לשוב אל ה' בכל לבו ובכל נפשו לעבדו ולשמור כל מצותיו, כמו שכתוב (ישעיה נה, ז) 'יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו וישוב אל ה'' וכו', ולא כדעת ההמון שהתשובה היא התענית".

דיבורים יקרים לחודש אלול

בחודש אלול הלבבות פתוחות לשמוע ולקלוט דברי מוסר והתעוררות, האנשים כמהים להיטיב את מעשיהם ולהתקרב אל השי"ת עוד ועוד, ששים על כל דיבור של יראה כעל מוצא שלל רב, הנשמה בוערת ביקוד אש, מבקשת להתנתק מעט מחבלי הגוף והחומר שמושכים אותה לארציות, כאותה שלהבת אשר מתנענעת ומבקשת לעלות למעלה, אילולא הפתילה שקושרת אותה אל הנר זה מזמן שהייתה פורחת לעילא בלא שוב.

על כן כמעשינו בקונטרסים הקודמים אנו עומדים עתה שוב בשערי הקונטרס הנפלא 'בנין יעקב על המועדים' אשר כבר קנה את מקומו - מקום של כבוד - בין שוחרי תורה וחסידות ומבקשי ה', והפעם אנו עוסקים בענייניה דקדוקיה ופרטיה של חודש אלול שהם ימי הרחמים והרצון, אשר רחבה היא מני ים וארוכה מארץ מדה, הספרים הקדושים מלאים מזן אל זן בדרושים נחמדים ודיבורי קודש המעוררים כל לב ומזעזעים את הנפש הישראלית עד עומק השיתין מחד גיסא, ומאידיך גיסא מביאים את הנפש להשתוקק ולהתאוות לקרבת אלקים לי טוב.

וזאת למודעי, ותמיד אנו מדגישים את זאת, כי כל הדיבורים בקונטרס הלזה מיוסדים על יסודות איתנים בדברי רבותינו הקדושים זכותם יגן עלינו, יגיעה גדולה וטרחה רבה אנו משקיעים בכדי לציין מראי מקומות ומקורות מדויקים לכל יסוד ואמרה, למען יהיו הדברים שמחים ומאירים כביום נתינתם, וכפי אשר עיניכם תחזינה מישרים.

בורא עולם בקנין השלם זה הבנין

יחד עם זאת שמחים אנו לבשר לקהל שוחרי תורה וחסידות, כי בימים אלו ממש יורד למכבש הדפוס הקונטרס החדש והנפלא, רב הכמות והאיכות, 'בנין יעקב - ראש השנה', בו נקבצו יד אל יד ילקוט נכבד של מאמרים יקרים בגודל מעלת ראש השנה וכל המסתעף מזה, כמו כן נמצאים על שולחן המערכת השיחות על עשרת ימי תשובה ויום הכיפורים, שייצאו לאור לקראת השנה הבאה בס"ד, זאת מלבד הקונטרס הנפלא על חג הסוכות ושמחת תורה שכבר יצא ברוב פאר והדר ואף זכה לעלות על שולחן מלכים.

באשר נזכה לברך על המוגמר ולראות את כל הקונטרסים הללו יוצאים כלולים בהדרם, יהיו המה כחטיבה אחת וכבנין נאה העשוי לתלפיות של מאמרים יקרים המלאים זיו ומפיקים נוגה, שמקיפים את עבודת האיש הישראלי בכל התקופה הנאדרת בקודש של ימי הרחמים והרצון עם ירח האיתנים, מראש חודש אלול עד למוצאי שמחת תורה - ועד בכלל.

ובמאמרו הידוע של הרה"ק מוהר"מ מקאברין זי"ע, אשר כל השלשה שבועות, בין המצרים, וחמשה עשר באב, וכל החודש אלול וראש השנה והתקיעות שופר, והימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים, ויום הכיפורים החמשה עינוים וחמשה תפילות, והימים שבין יום הכיפורים לסוכות, וחג הסוכות מצות סוכה ולולב ומיניו, ויום הושענא רבה וחבטת הערבה, כל אלו העבודות הם רק הכנה לאתה הראת לדעת, שיוכל האיש הישראלי לומר אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו, וזה היחוד הגמור.

בזאת נביע משאלת לבנו לטובה, שהדיבורים הללו ימצאו חן בעיני אלקים ואדם, וכל אחד ואחד יוכל להוציא מתוכם איזה תועלת שיסייע בידו להתעלות בעבודתו יתברך שמו, ויהיו אמרינו לרצון לפני אדון כל שנוכל

להתקרב אליו ביתר שאת ויתר עוז, שיהא בידינו להגיע לקראת יום הדין הבא עלינו לטובה ולברכה מתוך תשובה ותיקון המעשים, ונזכה יחד עם כל בית ישראל לכתיבה וחתימה טובה, שנה טובה ומבורכת וכל טוב סלה, אמן ואמן.

הכנה ליום הדין

מתנה טובה

'אלול' - מתנה מאת השי"ת לשוב אליו ולהיות מובנים ליום הדין

הנותן מתנה לחברו צריך להודיעו

בספר החינוך (מצוה שיא) מתבאר היטב שורש הענין ומהות היום של ראש השנה, כשבין הדברים כתב כהלשון הזה: ומרשי מצות המועד הזה, שהיה מחסדי הא-ל על ברואיו לפקוד אותם ולראות מעשיהם יום אחד בכל שנה ושנה, כדי שלא יתרבו העוונות ויהיה מקום לכפרה, והוא רב חסד מטה כלפי חסד, וכיון שהם מועטים מעביר עליהן. ואם אולי יש בהם עוונות שצריכין מירוק, נפרע מהם מעט מעט, וכעין מה שאמרו זכרונם לברכה (עבודה זרה ד.) אוהבו נפרע ממנו מעט מעט. ואם לא יפקדם עד זמן רב, יתרבו כל כך עד שיתחייב העולם כמעט כלייה חלילה, עכ"ל.

מתוך דבריו אנו למדים שראש השנה הוא מתנה טובה שבחר הקב"ה להעניק לנו מאוצרו הטוב בכדי לטהר את נפשותינו, ולמען לא יתקבצו בידינו עוונות רבים וחטאים גדולים מנשוא, שהרי אם לא היה יום אחד בשנה בו נידונים הבריות על עוונותיהם של השנה האחרונה, היו העבירות הולכים ותופחים משנה לשנה עד שהגיעו לחשבון גדול ונורא והיה העולם מתחייב כליה ח"ו, וזהו חסד גדול ומתנה נפלאה שהעניק לנו הקב"ה פעם אחת בכל שנה להתבונן במעשינו של כל השנה ולשוב עליהם.

והנה לימדונו רבותינו כלל גדול (שבת י:), שהנותן מתנה לחברו צריך להודיע לו, ואף הקב"ה בעצמו מקיים את התורה הקדושה, כידוע מן הספרים הקדושים, ולכן הוסיף הקב"ה ונתן לנו חודש שלם שבו הוא מודיע לנו כי הנה קרב ובא יום ה' הגדול שבו יבוא מלך לשפוט תבל בצדק, וכל החפץ בחיים יתעורר בשלושים יום אלו לפשפש במעשיו ולהיטיב דרכיו, למען לא יצטרכו להיפרע ממנו על העבירות שבידו, אדרבה, אם שמץ יטהר כעב מהר, עוד יזכה לצאת זכאי בדינו יחד עם שנה טובה ומבורכת בכל מילי דמיטב.

במלחמה פתאומית קשה להתגונן

אחד מתכסיסי המלחמה המוצלחים ביותר, הוא להפתיע את ארץ האויב בפתע פתאום מבלי שתהיה להם שהות כלשהו להתכונן למלחמה, כי אז המהומה והבלבול שולטת בכל, אף אחד מאנשי המלחמה שלהם אינו יודע מה תפקידו, היכן צריך לעמוד ומאיפה יש לו להשיב מלחמה, בעוד שהמדינה התוקפת מוכנה ומאורגנת מראש, משנתה סדורה ודרכי פעולתה ידועים וברורים, וכך הולכת וכובשת במהירות חבלי ארץ בזה אחר זה בעוד ואין מי שיעמוד לנגדם ויהדוף אותם.

לבן, כל מדינה שחפצה חיים ובראשה מנהיגים חכמים ונבונים הרואים את הנולד, עוקבים כל העת אחר המדינות השכנות אשר הדעת נותנת כי באחד הימים ירצו לפתוח עמהם במלחמה, ולפי זה מכינים תכניות מלחמה מפורטות ומכשירים את חילותיהם שיהיו מוכנים לכל מקרה שלא יבוא, כך שגם במקרה של התקפת פתע ידע כל אחד מאנשי הצבא את תפקידו וייעודו בשעת מעשה, כך יהיה בכוחם להשיב מלחמה השערה ולא יוכל האויב להכניע אותם במהרה.

הדבר נכון שבעתיים כאשר ראשי המדינה מצליחים לקבל ידיעות מהימנות על הכוונה לפתוח עמהם במלחמה, ואף השכילו להניח את ידיהם

על תכניות וזמנים מדויקים בהם מתכוון האויב לתקוף במדינתם, או אז יקל עליהם שבעתיים לאמן את אנשי החיל כראוי, ואף להקדים ולתקוף את האויב במקומות בהם התכוון להגיע וכך למנוע מהם מבעוד מועד להוציא את זממם לפועל.

הקב"ה מודיע לנו חודש לפני ראש השנה

משל נפלא זה היה שגור אצל החידושי הרי"ם מגור זי"ע בבואו לתאר את גודל החסד אשר עשה עמנו הקב"ה כאשר מסר לנו את חודש אלול, שהרי בחודש תשרי בא הקב"ה לשפוט את הארץ ולדון כל אחד ואחד מבאי העולם לפום מעשים דיליה, ובאותו הזמן בוחן הקב"ה כליות ולב לבחון ולבדוק את מעשיו האם היו כשורה או לאו, וכמובן שאם יבוא הקב"ה אלינו בפתע פתאום בלא שום הודעה מוקדמת, איזה פנים יהיה לנו.

הרי לב יודע מרת נפשו היכן הוא אוחו בעבודת השי"ת ועד כמה התלככה והתטנפה נשמתו במשך השנה בעבירות ובחטאים, ואם ימצא אותנו הקב"ה במצב הזה קרוב לוודאי שייצא המשפט שלא לטוב, כל אחד מבין לבד שלהתחיל בראש השנה בעבודת התשובה הוא יותר מדי מאוחר, כי אז אנו כבר נמצאים בעיצומו של המלחמה וכבר אין שום פנאי להתרגל וללמוד את תכסיסי המלחמה ותחבולותיה.

אולם הקב"ה שהוא מלך רחמן טוב ומיטיב, אינו פותח את משפטו בפתע פתאום, עוד שלושים יום קודם לכן הוא מודיע לנו על כוונתו להגיע אלינו בראש השנה ולדון את העולם, למען נוכל להתכונן במהלך הימים הללו ולתקן את כל מה שפגמנו בנפשנו ובנשמתנו, וכאשר אכן נשתדל להשתמש בימים האלו לטובה ולברכה ואף נתאמץ להגביר בהם חילים לתורה תשובה

ותיקון המעשים, אזי בהגיע ראש השנה לא נהיה כנדהמים ונבהלים, אלא נדע שאנו את שלנו עשינו ובעזר ה' את נפשנו הצלנו^א.

וכפי שכתב בספר הק' 'באר מים חיים' (פרשת כי תצא - פרק כא): "והוא בכל שנה ושנה ביום הזכרון יום ראש השנה שכל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון. ועת הזו ידוע לאדם שעתידי לעמוד לפניו בראש השנה ואם בעל שכל הוא יראה בימים הקודמים לתקן הנשמה קצת להאיר אל עבר פניה להברותה מעט מעט באברים הפנימים בעסק התורה כראוי כאשר יוכל, ולהלבישה לבושי כבוד במצוות ומעשים טובים לעשות לה קצת תואר והדרת פנים לבוא אל המלך".

ובאמת כבר מצאנו בכתבי רבינו האר"י ז"ל שכתב כי חודש אלול הוא מתנה נפלאה אותו נתן לנו הקב"ה בכדי שנוכל להתכונן כראוי לקראת יום הדין, וכפי המובא ב'שער הפסוקים' לרבינו האר"י ז"ל (פרשת משפטים), שראשי

הערות והוספות

מבואר בספרים, שחסד גדול עשה השי"ת עם ישראל שהודיעם יום הדין והמשפט בכדי שיעמדו על נפשם להלחם נגד השטן בתפלה ושופר, מה שלא כן לכל עובדי כוכבים, וכמו שכתבנו במקום אחר (ר"ה דרוש א) מדברי המפרשים מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל (תהלים קמז, יט - כ) היינו יום ראש השנה שכתוב בו (תהלים פא, ה) כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב, לא עשה כן לכל גוי ומשפטים כל ידעום, ר"ל שאין יודעין משפט של עצמם אימתי הוא, משא"כ ישראל שיודעין זאת נקהלו ועמוד על נפשם.

א. כן כתב בשמו בספר 'שיח שרפי קודש' (אלול - ה), וזה לשונו: החי' הר"מ ז"ע אמר על חודש אלול שהוא מתנה טובה הכנות של חודש זה, שאיש חיל מאנשי הצבא אין לו פנאי להכין עצמו בכלי זיין שלו להיות מוכן בכל ומיזופה בעת המלחמה בשעה שהמלחמה קשה עליו, שאז צריך לפעול בקשתו וברמחיו וההכנה להיות מוכן בכל ומיזופה נצרך להיות קודם הליכתו למלחמה, כן הוא מראש חודש שבראש השנה אין פנאי כלל.

וראה גם ב'ערבי נחל' (פרשת אמור - דרוש ב) שכתב כעין זה: אך הענין, להיות

התיבות של הפסוק 'אנה לידו ושמתי לך' (שמות כא, יג) הוא 'אלול', וכלשונו: "הנה ר"ת 'אנה לידו ושמתי לך' הוא 'אלול', לרמוז כי הקב"ה בחסדו אינה וזימן חודש אלול, לכל מי שחטא בתוך השנה, שישוב אז בתשובה, ויקבלוהו, ובחודש הזה נאמר (תהלים קמה, יח) קרוב ה' לכל קוראיו".

מפני מה שלושים יום לתשובה

במעם הדבר מדוע נתן לנו הקב"ה זמן הכנה של חודש שלם, כתב ה'אור החיים' הק' בפרשת כי תצא (דברים כא, יא), שזהו השיעור הנצרך לחוטא שישוב על עוונותיו, וכלשון קדשו: 'ירח ימים זה שיעור המספיק לשב'. וכדרך זה כתב בספ"ק 'באר מים חיים' (כי תצא - פרק כא, יג): 'ירח ימים - כי בכל הזמנת הקדושה צריך הזמנה קודם לה שלושים יום, כעין אומרם ז"ל (פסחים ו). שואלין בהלכות פסח קודם לפסח שלושים יום'.

ביתר ביאור מובא בספרי היראה (השל"ה הקדוש - ווי העמודים - פרק עשרים ואחד ב, קב הישר - פרק מח), כי שלושים יום זהו תקופת הזמן שבית דין מקציבים לכל מי שנתחייב מעות לחברו ועדיין לא פרע, במשך שלושים יום הללו מחויב לעשות כל טעדיקי להמציא המעות ולסלק החוב, ורק אם עד היום השלושים לא עשה את המוטל עליו ולא פרע את חובו, בוא יבואו שליחי בית דין ויגבו ממנו בעל כרחו, "כך נתן הקדוש ברוך הוא זמן לאותן בני אדם אשר בכל השנה הולכים אחרי שרירות לבם הרע ואין להם מעשים טובים, ליתן להם חודש אלול להכין להם צדה לדפוק בפתחי תשובה (לשון הערבי נחל' ראש השנה - דרוש א)".

ובספר 'מנורת המאור' (פרק ראשון - אות רצ) כתב, כי בכדי לעורר את האדם מן התרדמה העמוקה שנפלה עליו במשך כל ימות השנה, לא די בזמן מועט, אלא צריך לכך לפחות שלושים יום. עוד הוא כותב, כי שלושים יום אלו

– בצירוף עשרת ימי תשובה – הם ימים שבהם נתרצה הקב"ה למחול על עוונותיהם של בני ישראל לאחר שנכשלו בחטא העגל, ובאותו הזמן ציווה הקב"ה למשה רבינו לעלות ההרה ולקבל לוחות שניות, ומאז ועד עתה נשאר ימים אלו ימים של רחמים ורצון בהם מוחל הקב"ה עוונותיהם של ישראל, וכל מי שמתחזק לעשות תשובה על מעשיו הרעים זוכה למחילה סליחה וכפרה.²

התשובה טובה בכל עת וביותר באלול

הגם שבכל יום ויום יוצאת בת קול המכרזת ואומרת 'שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם' (ירמיהו ג, כב), כדאיתא בזוהר הק' (פרשת נשא קכו), אולם בימים הללו של חודש אלול, לא רק בת קול מכרזת ואומרת, אלא הימים עצמם תובעים ומבקשים בקול רעש גדול מאת כל איש ישראל שיתעורר לשוב בתשובה שלימה לפני המקום ברוך הוא, וכלשון קדשו של הרה"ק בעל

הערות והוספות

מעונותיהם כמו מקוה טהרה ויתהוו כבריה חדשה הן המה מ' יום מראש חודש אלול עד יום הכפורים הנה הם תתק"ס שעות, הם ג"כ מקוה טהרה לביטול הבריה י"ו היסודות כל אחד בס' כנ"ל ולהתהוות אח"כ כבריה חדשה, וזה הרצון בזמן הנועד הוא המושפע מאת הש"י מעולם התשובה... וזהו שאמר מקוה ישראל י"י מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל, רצ"ל מה מקוה מטהר את הטמאים (בתתק"ס לוגין), אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל בתתק"ס שעות שבארבעים יום ימי רצון, ודי בזה.

ב. ענין זה יתבאר בארוכה במאמר 'נא כל מדה נכונה', ראה שם ותמצא נחת.
טעם נוסף מדוע הצריכו שלושים יום של אלול לתשובה כתב ב'בני יששכר' (מאמרי חודש אלול מאמר א - מהות החדש) שהוא כמו מקוה טהרה המטהר את הטמאים, דכאשר נצרף ל' יום של אלול יחד עם י' ימים שמראש השנה ויום הכיפורים יהיו יחדיו ארבעים יום, ובארבעים יום הללו ישנם תתק"ס שעות שהם כנגד תתק"ס לוגין הנצרכים למקוה כשר, וראה לשוננו: והנה ימי הרצון ימי התשובה הניתנים במתנה מן הש"י לישראל עם קרובו לטהרם

החידושי הרי"מ זי"ע שכתב במכתב קדשו לעדת צאן מרעיתו בזה הלשון:
 "אחינו בני ישראל הזהירו בתשובה באלו ימים המסוגלים לתשובה אף כי בכל
 יום ויום יוצא בת קול ואומרת שובו בנים שובכים אך בזו הימים, הימים עצמם
 שואגים כאריה לאדם שישוב בתשובה שלימה כראוי, ועל זה נאמר אריה שאג
 מי לא יירא".

וכשם שהתביעה לתשובה מרובה בימים הללו משאר ימים, כך גם הסיעתא
 שנותנים מן שמיא לשבים גדול ביותר, ובימים אלו ימינו פשוטה לקבל
 את השבים אליו ברחמים וברצון הרבה יותר מזמנים אחרים, אפילו מי שבמשך
 כל השנה קשה לו לעשות תשובה ואינו מוצא את דרכו לשוב אל השי"ת, עתה
 נכבשים לפניו דרכים חדשים ונפתחים כנגדו שערים שעד עתה היו נעולים
 וחתומים בפניו.

בך כתב ב'חיי אדם' (ח"ב כלל קלח ס"א): "באהבת הקדוש ברוך הוא את עמו
 ישראל, הרבה להיטיב אותנו וציוונו לשוב לפניו בכל עת שנחטא, ואף
 שהתשובה טובה בכל עת, מכל מקום חודש אלול הוא מובחר ומוכן יותר
 שמקובל תשובתו משאר ימות השנה, לפי שימים אלו הם ימי רצון מעת
 שנבחרנו לעם".

וממשיך ה'חיי אדם' לפרש מה היה הדבר אשר בגין כך נעשה חודש אלול
 זמן הראוי לתשובה: "שכשחטאו ישראל בעגל ונשתברו הלוחות
 ביי"ז בתמוז, ואחרי זה עלה משה בהר והתפלל, ואמר לו הקדוש ברוך הוא,
 'פסל לך' (שמות לד, א) ונתרצה ליתן לו לוחות שניות, ואז עלה בראש חודש
 אלול ונשתהה שם עד יום כיפור שהיה גמר כפרה... ולפי שהיו ימים אלו ימי
 רצון מאז, לכן בכל שנה ושנה מתעורר עוד הרחמים למעלה והם ימי רצון",
 עד כאן לשונו, ומקור הדברים הם בפרקי דרבי אליעזר (פרק מו) וכבר הביאו
 הטור בהלכות ראש השנה (סימן תקפ"א).

הקב"ה מפלס לנו דרכים אפילו בתוך מים עזים

איתא בכתבי האר"י ז"ל (שער היחודים פרק י'), שבחודש אלול ישנם כוונות ויחודים היוצאים מן הפסוק (ישעיה מג, טז) 'הנותן בים דרך' (דר"ך בגימטריא השמות הק' קס"א ס"ג), ואמרו בספרים הקדושים שפסוק זה מרמז לנו על סגולת הימים של חודש אלול, שבחודש זה נפתחים דרכים חדשים לכל החפצים לחזור אל חיק אבינו שבשמים, ואפילו אלו שנמצאים בדרך רחוקה עד למאד ודומה להם כי ה' סגר בעדם וכבר אין להם דרך חזרה, בכל זאת בחודש אלול נפתחים להם דרכים חדשים בכדי שכל אחד ואחד יוכל לשוב ולחזור אל אבינו שבשמים.

עד כדי כך, שאפילו מי שלא עמד בפיתויי היצר ונשטף לגמרי אל תוך המים הזידונים והתאוות הרעות, ובדרך הטבע אין לאדם כזה שום דרך להיחלץ מן המצב הקשה אליו נקלע, בכל זאת בהגיע חודש אלול מפלס הקב"ה דרכים כנגד הטבע, בין גלי ומשברי הים, וכל מי שחפץ יכול להתפס על הדרכים הללו ולחזור אל חוף מבטחים, וכדכתב בספר 'שמח ישראל' (סוכות - הושענא רבה אות לא): "כי עולם הזה נקרא ים זועף, ובחודש אלול מאיר הקב"ה ליבות בני ישראל להורותם דרך התורה והתשובה, ולעזוב דרך הרשע ולקבל דרך הקדושה, וזהו 'יעזוב רשע דרכו'".

אם כי צריך האדם להתחיל ולעשות איזה מעשה מצד עצמו - אפילו פעולה כלשהו - ולהוכיח את רצונו הטהור להשיב את רגליו לדרך הטוב, או אז זוכה שהקב"ה ישלים בעדו ויפתח בפניו את כל השערים לרווחה, וכדרך שכתב רבינו צדוק הכהן מלובלין זי"ע (פרי צדיק דברים לראש חודש אלול): "וזה ענין הרמז שכתב בשל"ה הקדוש 'אני לדודי ודודי לי' ראשי תיבות 'אלול'. אני לדודי - היינו שצריך אתערותא דלתתא, כמו שאמרו (שיר השירים רבה ה, ג) 'פתחו לי פתח אחד של תשובה כחודה של מחט'. אחר כך ודודי לי - באתערותא

דלעילא, כמו שאמרו (שם) 'ואני אפתח לכם פתחים שיהיו עגלות וקרניות נכנסות בו'^ג.

בימי הרצון מחשב הקב"ה את המצוות דלעתיד

ובברי להבין את סגולת הימים הללו, מדוע בחודש אלול יכולים להתקרב ולשוב אל השי"ת אפילו בהתעוררות מועטה, נתבונן נא בדברי ה'בני יששכר' (מאמרי חודש אלול מאמר א - מהות החודש - ד) שכתב לנו ביאור נפלא ביותר, אבל לצורך זה צריכים אנו לחזור אלפי שנים אחרנית לששת ימי בראשית, הזמן שבו נברא העולם.

דהנה כל ענין בריאת העולם היה על רק ידי רצונו יתברך שמו ולא מחמת שום הכרח כלשהו, שהלא הקב"ה הינו שלם בתכלית השלמות ולא חסר לו מאומה, כל מה שבחר לברוא את העולם היה רק משום שכך עלה ברצונו יתברך, וכלשון הידוע המובא בכתבי האריז"ל (עץ חיים - שער הכללים - פרק

הערות והוספות

'אלול', היינו כשמתעורר המקבל באתערותא דלתתא, שזהו 'אני לדודי' תיכף ומיד מתעורר כנגדו הסיוע דלעילא, להשפיע לו שפע הישועה.

וזהו גם ענין הפסוק הנאמר בסידרא זו 'לשכנו תדרשו ובאת שמה' (יב ה). היינו תכף כשיתעורר המקבל ומכין את לבבו לשמו יתברך, שזהו 'לשכנו תדרשו' אזי מיד 'ובאת שמה' היינו שהשם יתברך נמצא לו ומקבלו. וזהו גם כן ענין סיום הסדרא 'איש כמתנת ידו' (טז יז), היינו שתיכף להכנת ופשיטת יד המקבל לקבל, אזי תיכף 'כברכת ה' אלקיך אשר נתן לך'.

ג. כיוצא בזה כתב בספר 'תורת אמת' (פרשת ראה) להרה"ק רבי יהודה לייב אייגר מלובלין זיע"א בזה הלשון: ראה אנכי נתן לפניכם היום... כאשר יקרבו ימי הרחמים והרצון לכללות ישראל, היינו החודש אלול, שאז בודאי נכנס התעוררות בכל נפש ישראל לחשבון נפשו, קורין קודם ראש חודש הסדרא הזאת, לרמוז להאדם אשר הוא יתברך רואה את ההתעוררות והכנת לב האדם להתקרב אליו יתברך, ונותן לפנינו תיכף היום את הברכה.

וזה נרמז גם במה דאיתא הרמז שראשי תיבות 'אני לדודי ודודי לי' אותיות

ראשון) "שעלה ברצונו יתברך שמו לברוא את העולם כדי להיטיב לברואיו ויכירו גדולתו ויזכו להיות מרכבה למעלה", דהיינו שהעולם נברא רק משום רצון העליון ותו לא.

אבל בכל זאת צריכים אנו להבין כיצד ברא הקב"ה את העולם, הלא אין הקב"ה עושה דבר מלעילא מבלי שמקודם לזה יהיה איזה איתערותא דלתתא מצד בני ישראל, והנה לפני בריאת העולם עדיין לא היה שום יצור נוצר שיוכל לעשות את רצונו יתברך, ואם כן מה איתערותא דלתתא היה לו להקב"ה בכדי שבזכות זה יברא את העולם⁷.

ויש לומר, שסמך הקב"ה על ההתעוררות שיהיה בעתיד, דהיינו שראה הקב"ה את בני ישראל העתידים לצאת לאחר כמה וכמה דורות מבריאת העולם, וידע שהם עתידים לעשות רצון קונם ולקיים את מצוותיו יתברך שמו, וחישוב הקב"ה את מעשיהם הטובים דלעתיד כאילו עשו זאת כבר עתה, והספיקו אלו

הערות והוספות

כנגדך, ואם אתה מראה לו פנים זעומות או מסוברות, אף הוא נותן לך כך, אף הקדוש ברוך הוא צלך, כשם שאתה הווה עמו, כך הוא הווה עמך, עד כאן. הנה הוא על דרך מה שכתבתי, כי העליונים מתעוררים כפי התעוררות התחתונים.

ובפרשת משפטים (תורה אור, כה) הביא השל"ה הק' שוב את זה הענין והוסיף בזה הלשון: אף הקדוש ברוך הוא 'ה' צלך', כשם שאתה הווה עמו הוא הווה עמך. ובהתעוררות התחתון מתעורר העליון, וזה מצד מעלה ורוממות גדול שיש לתחתון, שהוא יהיה סיבה לעורר העליון.

ד. כידוע מן הספרים הק' שפירשו את הפסוק בתהלים (קכא, ה) 'ה' צלך', שהקב"ה מתנהג עם בריותיו באותו מדה שהם מתנהגים עמו, וכדכתב בשל"ה הק' (תולדות אדם השער הגדול, שו) בזה הלשון: ובמדרש (ספר והזהיר משפטים מג.): אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, לך אמור להם לישראל כי שמי 'אהיה אשר אהיה' (שמות ג, יד). מהו 'אהיה אשר אהיה', כשם שאתה הווה עמי, כך אני הווה עמך. וכן אמר דוד (תהלים קכא, ה) 'ה' צלך על יד ימינך', מהו 'ה' צלך', כצלך. מה צלך אם אתה משחק לו הוא משחק לך, ואם אתה בוכה לו הוא בוכה

המעשים לו להיות איתערותא דלתתא, עד שבכח האיתערותא הזאת ברא הקב"ה את העולם.

עתה צא וחשוב, בריאת העולם היתה כידוע בחודש תשרי (ראש השנה י'), אם כן, אימתי עלה הרצון לפניו יתברך לברוא את העולם, הווי אומר בימים שלפני זה, דהיינו בחודש אלול, זהו אם כן הטעם מדוע ימי חודש אלול מכונים 'ימי הרחמים והרצון', כי בכל שנה ושנה בהגיע הימים האלו מתעורר שוב אותו רצון הקדמון לברוא את העולם, ויחד עם זה מתעורר גם אותו המדה שהשתמש בו הקב"ה באותו העת, שהיה מחשב את המצוות ומעשים הטובים שיקיימו ישראל לאחר זמן כאילו עשו זאת עתה^ה.

ונמצא שבחודש אלול אין הקב"ה מעיין רק במצוות שאנו עושים בימים הללו, כי באמת אין בהם די בכדי לקרב אותנו אליו יתברך, אלא ברגע שהאיש ישראל פותח שער ומקבל על עצמו להיות טוב מכאן והילך, אזי מצרף לו הקב"ה גם את זכות המצוות שיעשה לעתיד ובכח זה בוקע למענו שערי רקיע ומאיר אליו במדת הרחמים.

בזה מפרש ה'בני יששכר' את התפילה שאנו אומרים בסליחות של חודש אלול, 'השיבנו ה' אליך ונשובה'. כלומר, אנו מבקשים מאת הקב"ה שישיבנו אליו כעת על סמך 'ונשובה' שיהיה בעתיד, ויצרף את מחשבתנו להיטיב של עתה יחד עם המעשים הטובים דלהבא, ובזכות זה יקרב אותנו אליו ויפתח לנו את היכלות קדשו, כי זהו הרי המהות של חודש אלול, להשתדל באתערותא דלתתא להתקרב אליו באופן של 'אני לדודי', והקב"ה

הערות והוספות

ה. וכתב עוד ב'בני יששכר', שעל כן חודש אלול, כי הימים האלו נקבעו עלה משה רבינו למרום לקבל את הלוחות השניות דייקא בימים הללו של העולם.

משיב עלינו באהבה גדולה ורחמים רבים בבחינה של 'ודודי לי', ומקרבנו אליו בלי קצבה ובלי גבול.

חודש אלול - המלך בשדה

מי בער ולא יִדַע הדיבורים המלהיבים כל לב של הרה"ק הבעל התניא זי"ע (ליקוטי תורה פרשת ראה דף לב. אות א), שפותח את דבריו עם שאלה בענייני דיומא, הלא ידוע לנו ומקובלים בידינו מן הספרים הק', שחודש אלול הוא זמן נשגב ונעלה עד למאוד, היות שבעת הזאת מתגלה אור אלקותו יתברך שמו על ידי הארת י"ג מדות של רחמים, ויש להבין מדוע אם כן לא נקבעו ימי חודש אלול להיות יום טוב כמו יום הכפורים שגם בו מאיר אור אלקותו יתברך, מה נשתנה האור של חודש אלול מן האור של יום הכפורים.

אלא אומר התניא, כי לעולם יש שינוי גדול בהארה של חודש אלול מהארת יום הכפורים, ויובן על ידי משל למלך בשר ודם, אשר כידוע עיקר כבודו ותוקף מלכותו הוא בשעה שיושב בהיכלו על כסא מלכותו, מוקף בשרים ועבדים ושאר עושי רצונו, והגם שזהו המצב בו נמצא המלך ברום המעלה, אבל עדיין לבני המדינה אין זה טוב כל כך, כי כאשר המלך יושב על כסא מלכותו אין ביכולת האנשים הפשוטים להגיע אליו ולחון את פני כבודו, שהלא כמה וכמה חומות ושערים מקיפים את הארמון מזה ומזה, ובכל שער עומדים הפקודים על המשמר ואין נותנים להיכנס לכל מי שלבו חפץ, רק אנשים רמי מעלה שקבלו רשות זכאים לעבור את השער, וגם הם אינם יכולים להיכנס ולבוא בכל עת ועונה, כי אם בזמנים מיוחדים שנקבעו מלכתחילה.

אולם בכל זאת ישנו זמן אשר בו יוכל כל אחד ואחד לחון את פני המלך מקרוב, ואימתי זה, בשעה שהמלך שב ממסעותיו וחוזר לביתו, או אז נוהגים בני העיר לצאת אל השדות ואל הכרמים ולהמתין סמוך לדרך אשר המלך עתיד לעבור שם, וכראותם את מרכבת המלך מתקרבת אליהם ניגשים

אליו לדבר עמו באין מפריע, ובאותה שעה מקבל המלך את פני כל אחד ואחד מהם בסבר פנים יפות ומקשיב לרחשי לבם ומשאלותם.

ונמצא שהזמן המוכשר ביותר לבני המדינה לגשת אל המלך ולמצוא חן לפניו הוא לא בזמן שהמלך יושב בתוך ביתו ובתכלית כבודו, אלא דוקא כאשר מיטלטל בדרכים ומשוטט בחוצות, כי אז יכול כל אחד לגשת אליו ללא מחיצות וללא מסך המבדיל, וגם המלך מצדו מראה אז פנים שוחקות אפילו לפשוטי העם הדלים והריקים, אבל לאחר ששב המלך אל ביתו ואל היכלו, הוא נכנס מבעד לשערים המסוגרים ומתיישב שנית על כסא מלכותו, ושוב אין ביד כל אחד ואחד להגיע אל המלך מלבד המובחרים שבעם ויחידי סגולה.

בך גם בחודש אלול כביכול יוצא הקב"ה מביתו ומשכנו בבחינת 'המלך בשדה' ומגלה את פניו המאירים לכל אחד ואחד מישראל על ידי הארת י"ג מכילין דרחמי, ואפילו אנשים אשר נתרחקו מן הקדושה ובדרך כלל אינם יכולים להתקרב אל השכינה הקדושה, עתה בחודש אלול יכולים ליהנות מזיו השכינה ומאור קדושתו בלא חציצה ובלא שום מסך המבדיל, צריך להיות שוטה מופלג בכדי לאבד את ההזדמנות הנדירה להיפגש עם המלך עוד בטרם ראש השנה, בו יכנס המלך לביתו ולהיכלו ויתיישב על כסא ממלכתו.

העבודה שלנו בחודש אלול זה לצאת מבתינו – דהיינו מן המעשים וההרגלים הקבועים שלנו – ולילך אל השדה להקביל את פני המלך – מלך מלכי המלכים, להתבשם ממאור פניו וזיו הארת כבודו, כדכתיב בפסוק (במדבר ו, כה) 'יאר ה' פניו אליך' – 'שהוא ענין הארת י"ג מדות שיהיה פנים בפנים'.

אלא שלמרות גדולת הימים הללו על הזכות הגדולה והכבירה שנפלה בחלקנו להתראות עם המלך פנים בפנים, ליהנות מזיו שכינתו ולהאיר נפשותינו בהארת י"ג מכילין קדישין, עדיין אין עושים אותו יום טוב כיום הכפורים, כי

סוף כל סוף נמצא המלך בשדה ולא בביתו בתכלית גדולתו, אבל יחד עם זאת אנו למדים מדברי התניא הללו על גודל מעלת הזמן שאנו נמצאים בתוכה, כי באמת, לפי גודל ההארה המאירה בימים האלו היו צריכים לקבוע את חודש אלול ליום טוב.

חסידים הראשונים שוהים שעה אחת

ומוטל על כל אחד ואחד מישראל לנצל את כל השלושים יום הללו לעבודת הבורא יתברך שמו, מתוך תשובה ותיקון המעשים כראוי וכנכון, וכפי שהיה כ"ק מרן אדמו"ר מהרי"מ מראחמסטרווקא זצ"ל רגיל לספר מאי בדדידו הוי עובדא, שבאחד מהשבתות של חודש אלול בא להסתופף בצלו של הרב הדומה למלאך ה' צבאות מהר"א מבעלזא זי"ע, ומחמת חלישות קולו והדוחק הרב ששרר במקום כמעט ולא הצליח לשמוע את דברי התורה שהשמיע הרה"ק מבעלזא, אולם דבר אחד הצליח לשמוע, שחודש אלול הוא בבחינה שאמרו חכמינו ז"ל במתניתין (ברכות פ"ה מ"א) 'חסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת ומתפללים כדי שיכוונו את לבם למקום'.

הערות והוספות

מוסר, יצייר בעצמו מקודם מה הוא בא לעשות. וזהו הסכת ושמע שאפי' לשמיעה צריכין לצייר מקודם.
ונראה דזוהי הכנת אלול קודם ראש השנה, לבלי יקרב לעבודת החודש השביעי אלא בהכנה וציור מקודם במחשבתו לפני מי הוא עומד ועובד עבודתו שבלב, ותקיעת שופר ויתר מצוות שבחודש תשרי. ולזה צריך הרגל רב. ונקבע לזה חודש אלול, וכולי האי ואולי.

ו. וראה ב'שם משמואל' (כי תבוא - תרע"ב) שכתב בזה הלשון: הסכת ושמע ישראל. ובספורנו פירש צייר במחשבתך כמו (עמוס ה, טו) את סכות מלככם. הנה זה לימוד גדול לכל הבא ליטהר, שטרם יקרב לכל דבר לעשותו, הן בתורה ובתפילה וכן אפילו בדבר הרשות, לא יהיה נבהל לעשותו טרם יצייר בעצמו היטב את הדבר ההוא וצורתו ותועלתו. וזהו (ברכות ל:;) חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת ומתפללין. ואפי' כשבא לשמוע דברי

וחזינן מן הדיבורים הקדושים הללו שחודש אלול הוא כולו קודש לה', להתכונן ולהכיין עצמנו לעבודתו יתברך שמו, וכפי שהבאנו לעיל מה שכתב בספר 'באר מים חיים' (כי תצא פרק כא) מדוע הזקיקו אותנו שלושים יום לתשובה, כי אם בכל הימים טובים ציוו אותנו חז"ל לעסוק בהלכות החג הבא עלינו לטובה שלושים יום קודם החג, כדאמרו בגמרא (פסחים ו.ו.) 'שואלין ודורשיין בהלכות הפסח קודם הפסח שלושים יום', על אחת כמה וכמה לא ייגרע חלקה של ראש השנה שאנו צריכים להגיע אליה נקיים מכל רבב וללמוד הלכות תשובה ולקיים אותם להלכה ולמעשה לפחות שלושים יום לפנייה.

אולם בכל זאת צריך לדעת שגם אם הגיע לחצי חודש אלול או אפילו לאחר מכן, ותופס את עצמו שעדיין לא התחיל כלל בעבודת הימים, אל יפול לשברון לב ויאוש ח"ו מתוך מחשבה של כאשר אבדתי אבדתי ואנה אני בא, אלא לפחות יתחזק מעתה לנצל את הימים הנותרים בקדושה ובטהרה וה' הטוב הרופא לשבורי לב ומחבש לעצבותם יראה בצערו ובושתו ויקבל את תשובתו לרחמים ולרצון, מתוך רחמים וחסדים גדולים אמן סלה.

סמך מפחדך בשרי

אשרי אדם מפחד בחודש אלול ושם על לבו להתכונן ליום הדין

משנכנס אלול יהא חרד וירא מאימת הדין

יש את הלשון הידוע של הגאון אור עולם מורנו רבי ישראל סאלאנטער זצוק"ל, שכותב באיגרותיו (אור ישראל מכתב יד) בזה הלשון: "מלפנים כאשר ידעתי, כל איש אחזו פלצות מקול הקורא קדוש אלול, החרדה הלזו נשאה פריה להתקרב לעבודתו יתברך איש לפי ערכו".

ובאמת כבר מובא בספרים הקדמונים ענין היראה והפחד שצריכה לאפוף בימים הללו כל איש אשר רוח בו ועיניים לו לראות נכוחה, כי הנה יום הדין הגדול והקדוש עומד אחר כתלנו, בו יבוא המלך הגדול והנכבד שהוא בוחן כליות ולב ובודק גנזי נסתרות לשפוט את הארץ ויפתחו לפניו ספרי חיים וספרי מתים, הכי נוכל לְמַלֵּט את נפשנו מן הדין הנורא, וכבר תמה הקב"ה בעצמו (ירמיהו כג, כד) "אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו?! הלוא את השמים ואת הארץ אני מלא"!!!

כמו שכתב בספר היראה לרבנו יונה 'משנכנס אלול עד מוצאי יום הכפורים יהא חרד וירא מאימת הדין', וביתר ביאור כתב בספרו 'שערי תשובה' (שער ב - הדרך החמישית - יד) בזה הלשון: "הירא את דבר ה', לבו יחיל בקרבו,

בדעתו שכל מעשיו בספר נכתבים, ובעת ההיא האלקים יביא במשפט את כל מעשה על כל נעלם אם טוב ואם רע, כי האדם נדון בראש השנה וגזר דין שלו נחתם ביום הכפורים".

"ובעת אשר ידע האדם כי יביאו את דינו לפני מלך בשר ודם, הלא יחרד חרדה גדולה וישית עצות בנפשו, ובכל דרכי חריצות יחיש מפלט לו, ולא תעלה על רוחו לפנות על ימין או על שמאל ולהתעסק ביתר חפציו, ולא ישגיח לפתח ולשדד אדמתו, ולא יפנה דרך כרמים, ולא יתרפה ביום צרה מהכין לב להנצל כצבי מיד. לכן מה נואלו היוצאים לפעלם ועבודתם עדי ערב, בימים הנוראים ימי הדין והמשפט, ואינם יודעים מה יהיה משפטם!"^א

הימים עצמם שואגים לאדם שישוב בתשובה

הנביא אומר (עמוס ג, ח) 'אריה שאג מי לא יירא', ודרשו דורשי רשומות ובעלי היראה (מטה משה - עמוד העבודה ר"ח אלול ור"ה ס' תשע"ח) שתיבת 'אריה' ראשי תיבות: 'אלול' - ראש השנה - יום כיפור - הושענא רבה'. והיינו שבימים האלו צריך כל אחד לירא ולפחד מהדר גאונו יתברך, לא פחות מן הפחד והאימה שמרגיש כל מי ששומע באוזניו את שאגת הארי האדירה, אפילו אם

הערות והוספות

מה יש לו לעשות כשבא יום פקודתו ודינו מגופו ובניו וממונו לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, שהוא יודע כל תעלומות, שאין צריך לפניו לא עדים ולא ראייה, שהכל גלוי לו ואינו מועיל לפניו סניגור אחר בלתי תשובה ומעשים טובים שיש לו לאדם לירא מאד ולחפש בדרכיו ולשוב מחטאיו ולבקש עצה טובה מכל יודע דעת קודם הגיעו ליום הדין, כדי שיזכה בדינו.

א. במקור נאמרו הדברים על עשרת ימי תשובה אבל זכרון אחד עולה לכאן ולכאן, וראה עוד בספר 'מנורת המאור' (נר ה' כלל ב' חלק א') שכתב בזה הלשון: כל בן דעת כאשר רואה שקרב זמנו לבוא לדין על קצת ממונו, וכל שכן על גופו, לפני מלך בשר ודם, מתעורר מאד ביום ובלילה ומחפש בדרכיו ושואל ומבקש עצה מכל יועץ שימצא, לומר לו כיצד ינצל מן הדין; על אחת כמה וכמה

עומד במרחק רב ממנו, אין מי שיוכל להישאר בשלוות הנפש לנוכח שאגה כזאת, וכבר אמר דוד המלך ע"ה בתהלים (כז, יג) "לולא האמנתי לראות בטוב ה'", ודרש ה'בעל הטורים' בפרשת נצבים (דברים ל, ו): 'לולא אותיות אלול - שמאלול ואילך חרדתי נגד ה'".³

ידוע בקרב עם סגולה מכתבו הנוקב של הרה"ק בעל החידושי הרי"ם מגור זי"ע, אשר הוא קול קורא לבני ישראל לקראת ימי הרחמים והרצון של חודש אלול, ויש ללמוד בעיון גדול כל תיבה ותיבה ממכתב קודש זה, שהוא כל כולו מלא במוסרי קודש והתעוררות הלב לקראת ימי הדין, ובתוך הדברים כתב בזה הלשון: "אחינו בני ישראל, היזהרו בתשובה באלו ימים המסוגלים לתשובה, אף כי בכל יום ויום יוצא בת קול ואומרת שובו בנים שובכים, אך בזו הימים, הימים עצמם שואגים כאריה לאדם שישוב בתשובה שלימה כראוי, ועל זה נאמר 'אריה שאג מי לא ירא' - אריה ר"ת: אלול, ראש השנה, יום הכפורים".

הערות והוספות

וכן מביא בספר 'מוזקנים אתבוננו': שמעתי מוזקני רבי יהודה לייב (קסטילאניץ) זצ"ל ששמע מהרה"ק מקאברין זי"ע, שסיפר על עצמו איך שלקח את עצמו לעבודת השי"ת. שבהיותו טליא כבר שית שנים בשבת מברכים את החודש אלול שיחק עם כמה מהילדים. קראה לו אחותו שהיתה מבוגרת ממנו, ואמרה לו בזה"ל: מוזקע, מ'האט שוין גיבענשט דעם חודש פון אלול, אפילו פיש און וואסער ציטערן דאך, און די שפילסט זיך מיט די אינגלאך?! ואמר הקוברינער זי"ע, אחותי היתה צדקנית גדולה ודבריה נכנסו ללבי, רעדה ופחד אחזתני שאני זוכרם עד היום, ומאז לקחתי את עצמי לעבודת ה'.

ב. וכן מסופר על כל הצדיקים, אשר כבר מתחילת חודש אלול היה ניכר עליהם אימת הדין באופן נורא, והיתה יראתם בבחינת טופח על מנת להטפח ומשפיע יראה על כל אנשי שלומם ובני בריתם, בבחינת אש לפניו תאכל וסביביו נשערה מאד, כמסופר בספר 'שבחי הרבי ר' אלימלך', שפעם אחת בימים של חודש אלול נכנס הרבי ר' אלימלך זי"ע לבית מדרשו, ניגש לאחד האברכים ואמר לו בזה הלשון: "חודש אלול", מיד החלו ארכבותיו של אותו אברך רועדות, שיניו דא לדא נקשן, ומגודל האימה והפחד נפל כמתעלף, וכל זאת מקול קריאת אלול של רבינו הטהור.

ומתוך קריאתו הנרגשת עולה ומבצבצת גודל החרדה והפחד מתוקף קדושת הימים האלו, שהימים עצמם זועקים ותובעים מן האדם שכבר יתעורר מתרדמתו הכבדה ומשנתו הארוכה, ויתנער לעשות משהו לטובת נשמתו העלובה, לב מי לא יחרד כאשר הימים עצמם שואגים ורועדים, וכדמרגלא בפומייהו דצדיקי הדורות, שהיו אומרים ברגש גדול, כי בימים הללו אפילו הדגים שבים רועדים.

הרבה עומק ויראת שמים יש במאמר המקודש הזה, שכל כולו בא לבטא את גודל הפחד והיראה שצריך להיות מנת חלקנו לעת הזאת, כי אם אפילו הדגים, שלכאורה אין להם שום סיבה לפחד מן הדין - הואיל והם עושים את רצונו של מקום וממלאים את תפקידם בנאמנות, ובכל זאת אין הם מוצאים מנוחה לנפשם מפחד ועומק הדין, על אחת כמה וכמה אנו, שבעוונותינו הרבים עברנו על מצוות הבורא יתברך שמו ולא עשינו את רצונו כפי שהיינו צריכים לעשות, בוודאי שיש לנו לרעוד על נפשנו ולחרוד מתוקף וגודל קדושת ימי הדין הבאים לקראתנו לשלום.

איתא במשנה הראשונה במסכת ראש השנה, שאחד באלול הוא ראש השנה למעשר בהמה, ופירש המגיד הקדוש מקאזניץ זי"ע בדרך מוסר וחסידות (עבודת ישראל ליקוטים - אבות פ"ה מ"ח), שבכל שנה ושנה מקודם לימים נוראים בא על האדם פחד ה' ויראתו, ואפילו מי שהוא כל השנה כבהמה ואינו משים על לבו לשוב בתשובה כל השנה, על כל פנים ראוי לו להתעורר לכל הפחות באחד באלול, שיהיה בימים ההם תמיד יראת ה' על פניו לירא מהמלך המשפט הגדול והנורא ומאימת יום הדין, וזהו אחד באלול ראש השנה למעשר בהמה, שאפילו מי שהוא כבהמה מתעורר לתשובה בחודש אלול^ג.

הערות והוספות

הוא מתעורר לתשובה? ענה הלה: ב'מן המיצר'. אמר לו מרן זי"ע: "שמואל! ביי מן המיצר איז שוין צו שפעט"...

ג. ומסופר על כ"ק מרן המהרי"ד מבעלזא זי"ע ששאל פעם בימי אלול את אחד מן המשמשים שהיה שמו שמואל באיזה זמן

היה בידו לעשות תשובה ולא עשה - חטא על פשע

מי יכול לומר שלום עלי נפשי ומה שיהיה יהיה, הלא בושה וכלימה תכסה פנינו, זלעפה ופלצות תאחזנו במורא, לפחות זה עתה נתעורר לשוב בתשובה שלימה, והגם שימים אלו הם ימי רחמים ורצון ימים בהם המלך בשדה וקרוב לכל אחד ואחד, אבל מאידך גיסא אין אנו יכולים להתעלם מיום הדין הגדול והנורא העומד לפתחנו.

אדרבה, כל מה שנקראים הימים הללו 'ימי רצון' הוא רק מחמת הרהורי התשובה שעוברים על כל אחד ואחד מישראל, כדכתב ה'אור המאיר' (ראש השנה ד"ה הקדמונים) שלכן נקראו הימים האלה 'ימי רצון', כי בימים האלה שבני ישראל עושים תשובה וכל סדר ההנהגה שלהם הוא באופן נעלה ומרומם, נשלם הרצון הקדמון של הבורא יתברך שמו שברא את העולם למען יעבדוהו ביראת הרוממות וישמרו את חוקי תורתו כדבעי, ועל כן נקרא חודש אלול 'ימי רצון', כי הקב"ה רוצה בימים כמו אלו, וכל מי שאינו מתעורר בימים האלו, כותב עליו ה'אור המאיר' בלשון נורא: "בידוע שיצא מהכלל, ואין לו חלק בין ישראל, ונפשו לא מטוהרה", נורא נוראות.

ומי שהיה בידו לעשות תשובה ולא עשה, הרי חטא כפול ומכופל בידו, וכלשון קדשו של החידושי הרי"מ במכתב קדשו (הנ"ל): "התחזקן והתאמצו בזה החודש, כי יותר ממה שיש עונש להאדם על עבירות שבידו, יותר מזה יש לו על מה שלא עשה תשובה, כהמשל שהביא ה'שערי תשובה' לרבינו יונה, משל למלך שהיו לו אוהבים שרים וגנבו ממנו וכו'". וכוונתו למשל הידוע שכתב ה'שערי תשובה' (שער א, ב) על פי דברי המדרש (קהלת רבה ז, לב): "משל לכת של לסטים שחבשם המלך בבית האסורים, וחתרו מחתרת, פרצו ויעבורו ונשאר אחד מהם, בא שר בית הסוהר וראה מחתרת חתורה והאיש

ההוא עודנו עצור, ויך אותו במטהו. אמר לו: קשה יום! הלא המחותרת חתורה לפניך ואיך לא מהרת המלט על נפשך"7.

חודש אלול צריך להיות ניכר התעלות בעבודה

הספרים הק' מלאים בתוכחות מוסר על ירידת הדורות, כי מלפנים, תיכף בהגיע חודש אלול כבר היה נרגש וניכר על פניהם של בני ישראל בכל מקום שהם השתנות גדולה, אימה ופחד היו נופלים על כולם, וכל אחד דרש וחקר אחר מעשיו שהיו במשך כל השנה, לראות ולבחון מה יכול לעשות ולתקן, לא הרי ימי חודש אלול כשאר ימות השנה הרגילים, ויש בדבריהם תביעה גדולה עלינו ועל שכמותינו, להיכן נעלמה אותו פחד ופחת.

הערות והוספות

העיקרים. (פסוק טו) "ראה נתתי לפניך היום את החיים (ואת הטוב) את המות (ואת הרע)". ובפרשת ראה (לעיל יא, כו) אמר "ראה נתתי לפניכם היום ברכה וקללה וכו'", וזה קודם שאמר מצות התשובה. אבל כיון שאמר מצות התשובה, הלא "החשבון" גדול מן "הדין" - שהיה יכול לשוב ולא שב, וזה עבירה יותר גדולה ונתהווה מברכה וקללה חיים ומות. כי אם לא שב, אז מהקללה נעשית מות חלילה, שכאשר אמר לו שישוב ולא שב, העוול יותר גדול. ולכן מסיים (פסוק יט) "העדותי בכם היום" - שנתתי לכם מצות התשובה וכו' - "החיים והמות נתתי לפניך הברכה והקללה" - שמהקללה נעשה מות, ולכן (שם) "ובחרת בחיים". וזה מוסר נורא.

ד. על דרך זה מובא בספר 'תורת משה' למרנא ורבנא החתם **סופר** זי"ע (ראש השנה), וזה לשונו: במדרש (בר"ר כב, ו) ויאמר ה' לקין למה חרה לך ולמה נפלו פניך הלא אם תטיב שאת וכו', אם תטיב אני מוחל לך על עוונותיך ואם לאו חטאו של אותו האיש גדוש ומגודש, עד כאן. יש לומר, יען כי היה ברירה בידו לעשות תשובה ולא עשה, בזה מוסיף חטא על פשע יען שלא חש לשוב, עיין גמרא פ"ק דקידושין (כ). גבי שמיטה וסמיך ליה וכי תמכרו ממכר, כיון שנתעורר לשוב ולא שב נחשב לו גם זה לחטא ועי"ז חטאו גדול ומגודש.

כך גם כתב בספר '**משך חכמה**' (דברים ל, יא) בזה הלשון: כי המצוה הזאת. פירוש, מצוה של תשובה, כמו שפירש

הרה"ק בעל ה'אור המאיר' מעיד בעדות נאמנה (ראש השנה ד"ה והנה עתה):
"כאשר ראו עיני ולא זר בימים הראשונים, בכואם עתים הללו כל אחד ואחד מהמתקדשים ומטהרים להכניס צווארם בעבודת אדוניהם, ומלאה לבם לגשת ולקרב לתורתו ולעבודתו יתברך, היה ניכר על פניהם יראת הבורא ברוך הוא, ומוראם וחיתתם מוטלת על הבריות... כי מהראוי כל השנה כולה מראשית השנה עד אחרית השנה, לירא את ה' הנכבד והנורא, ועל כל פנים אם הסכיל עשות מראשית השנה, ראוי ליחרד לבו בקרבו באחרית שנה בחודש אלול, שמכריזין בקול שופר לעורר לבבות הישנים".^ה

מקמי דליפוש חרון אף

והנה, הגם שהיה לנו להתנהג בטוב במשך כל השנה, אבל לכל הפחות עתה, בהגיע חודש אלול, נתעורר באימה ופחד לירא מאת השי"ת ולתקן מעשנו, ולא נהיה חלילה כבהמות נדמו שלא ידעו ולא ירגישו בכל הסובב אותם ואינם מתעוררים אפילו בעצם יום הדין, וכמאמר הגמרא בעירובין (ט.ט.), 'רשעים אפילו על פתחו של גיהנם אינם חוזרין בתשובה'.

דבר זה ברור כשמש בצהרים, אשר כל מי שיקח את עצמו לידיים בחודש אלול לעבוד את השי"ת כפי יכולתו, יזכה לסייעתא מיוחדת בראש השנה

הערות והוספות

ומכריז בחרדת קודש, 'אנו מקבלים על עצמנו את האלול הקדוש שלך!' הזעקה שבקעה מליבו הטהור החלה בקרב כל המתפללים שהחלו גועים בבכי ושופכים דמעות כמים, עד כדי כך, שהיו כמה אנשים שהגיעו עד למצב של עילפון מגודל היראה ואימת הדין.

ה. סיפר המגיד מישרים הגה"צ רבי שלום שבדון זצ"ל: בימי נערותי הכרתי יהודי אחד מוותיקי מתפללי בית הכנסת שבבתי נייטין בירושלים עיר הקודש, הוא סיפר לי כיצד היה נראה שבת מברכין אלול בבית מדרשם, בשעה שהגאון רבי יצחק בלאזר זצ"ל היה עולה לבימה

הבא עלינו לטובה ולצאת זכאי בדינו עם כל טוב סלה, וכך היה מרגלא בפומיה של הגה"ק רבי ישראל סאלאנטער, כי כל כמה שמשתדל יותר להתכונן בחודש אלול, זוכה שבראש השנה יקדימו להכניסו לדין, וכל מי שמקדים להיכנס לדין יש לו יותר תקוה לצאת זכאי, כי ככל שמתמשך הדין ומתחילים לראות את ריבוי החטאים של הבריות, מתעורר חרון אף ח"ו ומתחילים לדקדק עם הנידונים כחוט השערה, אבל כל הקודם להיכנס ניצול מן החרון הזה.

ובמאמר הגמרא במסכת ראש השנה (ח:) שבני ישראל נכנסים לדין לפני אומות העולם - 'מקמי דליפוש חרון אף', דהיינו, שהם נכנסים בתחילה עוד בטרם יתעורר חרון אף מגודל החטאים שמתגלים ובאים בשעת הדין, ולפי דברי מרן רבי ישראל סאלאנטער, כשם שיש סדר בכניסה בין ישראל לעמים, כך יש גם סדר בתוך בני ישראל בינם לבין עצמם, שהמקדים להתכונן ליום הדין הוא קודם להיכנס אל הדין עצמו וכך להינצל מחרון אף.

כל שנה דנים את האדם מחדש

ישנם אנשים הטועים לחשוב, מה לי לחרוד כל כך מאימת הדין, הלא גם בשנים הקודמות הייתי דואג וחרד בחודש אלול מפני המשפט, ולבסוף נוכחתי לראות כי הכל עבר בשלום והיה לי שנה טובה ומבורכת, ואם כן מדוע לדאוג כל פעם מחדש, כבר התברר מעל כל ספק שאני יוצא זכאי בדין.

אולם אין זה אלא מחשבה של שטות, כי סוף כל סוף מכניסים את האדם לדין ופותחים לפניו ספרי חיים וספרי מתים וכנגד זה פותחים את ספרי הזכרונות אשר חותם יד כל אדם בו, ואין שכחה לפני כסא כבודו, ולפי זה שוקלים ובודקים מה דינו של האדם, האם בין החיים חלקו או שמא להיפך ח"ו, וכי דבר של מה בכך הוא זה, הלא החיים תלויים מנגד, ומה שהיה בשנה שעברה אין לזה כל שייכות עם הדין של האי שתא, ואם מלאכים ושרפים

יְחַפְּזוּן וּחֵיל וּרְעֵדָה יֵאָחֲזוּן, כֹּל שֶׁכֶּן וְכֹל שֶׁכֶּן שְׁאֵנוּ – קְרוּצֵי חוֹמֵר וּגְלוּמֵי גוֹשׁ – יֵשׁ לָנוּ לְרַעוּד וּלְפַחַד עַל נַפְשֵׁנוּ מִגְּדוּל עוֹמֵק הַדִּין, אֲשֶׁר אִם יִמוּצָה עוֹמֵק הַדִּין מִי יִצְדַּק לִפְנֵינוּ בְּדִין.

מֵאוֹיְבֵי תַחֲכַמְנִי, הֲלֹא הוּא הַשְּׁטֵן הַמְּקַטְרֵג בַּעֲצָמוֹ, אֲשֶׁר מִמֶּנּוּ אֵנוּ לְמַדִּים כִּי מֵה שְׂבִימֵי הַדִּין הַקְּדוּמִים יִצְאָנוּ זְכָאִים אֵינוּ סִיבָה כִּלְל לְהִיּוֹת שְׁלוּוִים בְּשָׁנָה הַזֹּאת, שֶׁהֲלֹא כֹל הַסִּיבָה שְׁאֵנוּ חוֹזְרִים וְתוֹקְעִים בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה תְּקִיעוֹת דְּמִיּוּשָׁב וְתְּקִיעוֹת דְּמַעֲוֹמֵד הוּא בְּכַדִּי לְעַרְבֵב הַשְּׁטֵן, כִּךְ אֹמֶרֶת הַגְּמֵרָא בְּמַסְכַּת רֹאשׁ הַשָּׁנָה (טז).

וּמִפְרִשׁ הַתּוֹסֵפוֹת, שֶׁהַשְּׁטֵן חוֹשֵׁשׁ תְּמִיד שְׂמָא הַגִּיעַ זְמַנּוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ לְהַתְּגַלּוֹת וְסוֹפּוֹ קָרֵב, כְּמוֹבָא בְּגֵמְרָא (סוּכָה נב). 'לְעֵתִיד לְבָא מְבִיאוּ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לִיצֵר הָרַע וְשׁוֹחֲטוּ', וְכֵאֲשֶׁר נַעֲמַד הַשְּׁטֵן בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה לְקַטְרֵג עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּלְפַתֵּעַ שׁוֹמַע אֶת קוֹל הַשׁוֹפָר בְּתְּקִיעוֹת דְּמִיּוּשָׁב, נּוֹפֵל עֲלָיו פַּחַד שְׂמָא תְּקִיעוֹת אֵלוֹ מְשׁוֹפְרוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ, וְלֵאחֶר שְׁשׁוֹמַע גַּם אֶת הַתְּקִיעוֹת דְּמַעֲוֹמֵד כְּבָר בְּטוּחַ שְׂאֵלוֹ תְּקִיעוֹת שֶׁל מְשִׁיחַ, וּמְרוּב פַּחַד וּבִהְלָה מִשְׁתַּתֵּק לְגַמְרֵי וְאֵין לוֹ פְּנְאֵי לְקַטְרֵג עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

וּלְעוֹלָם יֵשׁ לְהַבִּין, עַל מֵה וּלְמֵה נִבְהַל כֹּל כִּךְ הֵיִצֵר הָרַע, הֲלֹא זֶה מֵאוֹת וְאֵלֶפֶי רֵאשֵׁי שָׁנִים שְׂבִנֵי יִשְׂרָאֵל תּוֹקְעִין בְּשׁוֹפָר וְעֵדִיין לֹא בָא מְשִׁיחַ, וּמְדוּעַ אִם כֵּן הוּא נִבְהַל כֹּל שָׁנָה מִחֲדָשׁ כְּאֵילוֹ זֶה לוֹ הַפְּעַם הָרֵאשׁוֹנָה שְׁשׁוֹמַע תְּרוּעַת קוֹל שׁוֹפָר, אֲלֹא הִיּוֹת שֶׁהַשְּׁטֵן יוֹדֵעַ נֵאֻמְנָה כִּי בְּאֶחָד הַיָּמִים אֲכֵן יִישְׁמַע קוֹל שׁוֹפָר שֶׁל מְשִׁיחַ וְאֵז יַעֲלוּהוּ עַל מִזְבַּח הַשְּׁחִיטָה, לְכֵן בְּכֹל שָׁנָה וּשְׁנָה כְּשׁוֹמַע אֶת קוֹל הַשׁוֹפָר נִתְקַף בְּחֲרָדָה גְּדוּלָה וְחוֹשֵׁב שְׂמָא הַפְּעַם מִבְּשֵׁרֶת הַתְּקִיעָה עַל בּוֹאוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ, וְלֹא נִתְקַרְרָה דַּעְתּוֹ בְּזֶה שְׁגַם בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה הַקְּדוּמָה לְשׁוֹאֵר נִבְהַל.

כִּךְ גַּם אֵנוּ אֵין לָנוּ לְהַרְגִיעַ אֶת רוּחָנוּ וּלְחַשׁוֹב, כִּי כֵשֶׁם שְׂרֵאשֵׁי הַשָּׁנִים הַקְּדוּמִים עִבְרוּ עֲלֵינוּ בְּשִׁלוּם וְלֹא נִגְזַר עֲלֵינוּ דְּבַר שְׂאֵינוּ טוֹב, כִּךְ יִמְשִׁיךְ

הלאה בראש השנה הבא ומה לנו לדאוג, לא ולא, אלא כל ראש השנה דנים את האדם מחדש מה יהיה עמו, ושמא הפעם יעינינו יותר בדינו ויצטרך לרחמים מרובים בכדי לצאת זכאי, אבל אם אכן נכין את עצמנו בחודש אלול בהכנה דרבה ותיקון המעשים על ידי וידוי וחרטה, כמבואר בספרים הקדושים, או אז נזכה בסיעתא דשמיא לשנה טובה ומבורכת בכל טוב סלה.

איש לרעהו

אהבת חברים – הכנה מעולה ליום הדין

להרבות מתנות לאביונים בחודש אלול

ה'אליה רבה' בהלכות ראש השנה (סימן תקפא אות א) מביא רמז נאה לחודש אלול בשם ספר 'אמרכל': 'אלול' ראשי תיבות 'איש לרעהו ומתנות לאביונים' (אסתר ט, כב). ולרמז בא, כי בחודש אלול יש להרבות בצדקה וגמילות חסדים עם העניים והדלים מקרב אחינו בני ישראל, לתמוך ולחזק את ידם, לראות שיהיה להם ממון די הצורך.

ומן הנכון היה להתבונן היטב היטב ברמז הלז, כי זה נוגע לכלליות העבודה של חודש אלול, שהוא החודש אשר תוקן ויועד מראש צורים להיות זמן המיוחד לתשובה ולהכנה לקראת ראש השנה וימי הדין כראוי וכנכון, וסדר ההכנה הנכונה כוללת גם ענייני העבודה במילי דשמיא – בין אדם למקום, וגם להשלים עצמו בכל מידה נכונה במילי דארעא, דהיינו בין אדם לחבירו, וכבר נודע שאין יום הכיפורים מכפר עד שירצה את חבירו, שמע מינה שאכן צריך להתחזק בענינים אלו עד למאוד.

כאשר ישראל אוהבים זה לזה אין פתחון פה למקטרגים

הנה ריש דברי הפסוק דלעיל פותח במצווה של משלוח מנות, כדכתיב שם 'ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים', וידועים דברי רבינו שלמה אלקבץ זי"ע בספרו 'מנות הלוי' (פרק ט, יז-כב) שמבאר על נכון את טעם מצוות משלוח מנות, שהלא המן ביקש לקטרג על בני ישראל שהם מפורדים ביניהם ויצר המחלוקת מרקד בתוכם, כמו שאמר (אסתר ג, ח) 'ישנו עם אחד מפוזר ומפורד בין העמים... ולמלך אין שווה להניחם'.

בנגד זה תיקנו אנשי כנסת הגדולה מצוות משלוח מנות, למען הרבות אהבה אחוה ורעות בתוך כלל ישראל, ולהוציא מלבם של רשעים שלא יאמרו חלילה כהדברים האלה ולא יוציאו דיבתם רעה, אדרבה ואדרבה, כל נס ההצלה נתגלגל רק על ידי שנקהלו היהודים באהבה ואחוה לעמוד על נפשם, לא על ידי פירוד לבבות ח"ו.

ולעולם ענין זה נוגע ביותר גם לימי הרחמים והסליחות, כי בימים האלה אנו מתכווננים לקראת יום הדין הגדול והנורא בראש השנה, ובו נצטרך גם אנו להיקהל על נפשנו לעמוד ולהתחנן 'אבינו מלכנו כלה כל צר ומשטין מעלינו', 'אבינו מלכנו סתום פיות משטינינו ומקטריגנו', ובאיזה כח אנו יכולים לסתום פיות משטיננו, רק על ידי אחוה ורעות שיש בינו נאלמים דומיה כל המקטרגים ואינם יכולים ללמד עלינו חובה.

כמו שדיבר בקדשו הרה"ק בעל ה'ישמח ישראל' מאלכסנדר זי"ע (מאורן של ישראל - נצבים אות ב) ואמר שעל ידי אהבת חברים זוכה לשמירה בדין אפילו אם אינו ראוי לזה, כהמשל הידוע המובא במדרש (תנחומא פרשת נצבים פ"א), בנוהג שבעולם אדם נוטל אגודה שלימה של קנים אינו יכול לכופפם ולשברם, אבל כאשר מפריד בין הקנים אפילו תינוק יכול לשברם, ואף אנו לדידן, כאשר יש פירוד לבבות בין בני ישראל אזי אין להם שמירה בדין ונשמעים דברי

המקטרגים ומשטינים ח"ו, אבל כאשר יש אהבת חברים ביניהם, אזי אין המשטינים יכולים להרע להם לישראל כלל וכלל וזוכים להמתקות גדולות.

בריבוי חברים יזכה בדין

דברים אלו עולים בקנה אחד עם דברי הגאון הקדוש רבי ישראל סאלאנטער זצוק"ל, שהיה מבאר הפסוק (דברים לב, ד) 'הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט, א-ל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא', ולכאורה מהו השבח הגדול אצל הקב"ה שאינו מעוול במשפט, הלא אפילו דיין בשר ודם אסור לו לעשות עוולה במשפט, אלא יש לומר כי חילוק גדול יש בין דיין של בשר ודם לדין של הקב"ה, כי כאשר דיין בשר ודם דן את דינו ופוסק את פסקו, עדיין במדה מסוימת עלול להיות כאן איזה בחינה של עוולה, אפילו אם דן על פי כל כללי הפסק, מכיוון שלא רק הנידון יסבול מן העונש שהושת עליו בצדק, אלא גם כל סובכיו ומכיריו יצטערו על העונש שהושת על יקירם אף על פי שלא חטאו כלל.

אבל דינו של הקב"ה אינו כן, כי כאשר הקב"ה מבקש להשית עונש על החוטא, אזי לא רק את מעשיו של החוטא הוא מניח על כף המאזניים, כי אם גם את הצער והסבל שיהיו מנת חלקם של אוהביו ומכיריו של החוטא, שיצטערו אף הם בצער חברים על לא עוול בכפם, וצער זה רק הקב"ה יודע לחשב ולפי זה מכריע את הדין, ופעמים שיומתק עונשו של החוטא רק בזכות שבין מכיריו ואוהביו ישנם כאלו שאינם ראויים לאותו צער, וזהו השבח הגדול של הקב"ה שאינו עושה עוול במשפט, כי הקב"ה אינו מעוול את הסובכים של החוטא, שאם אינם ראויים לצער יעכב וימתיק את העונש בגינם.

והיה הגאון רבי אליהו לופיאן זצוק"ל מוסיף על כך ואומר, עצה טובה קמשמע לן, להרבות רעות וידידות בין אדם לחברו בטרם יגיע ראש השנה ויום הדין, כי ככל שירבה לו ידידים ורעים יגדיל כנגד זה את זכותו בדין

אפילו אם מצד מעשיו יהיה ראוי לעונש, כי אם בין כל ידידיו ימצא אפילו אחד שלא מגיע לו הצער הזה, יזכה לחנינה לפנים משורת הדין, ורק בשביל זה כדאי ורצוי להתחזק בימים האלו באהבת חברים ותיקון המדות^א.

על ידי אהבת חברים יבוא לתכלית ההכנה

ולא ניכלא מהביא את דבריו הנפלאים של הרה"ק בעל ה'מאור ושמש' (פרשת נצבים) שמגלה לנו כי בזמננו התגלה על ידי עבדי ה' הצדיקים שהתשובה המעולה ביותר הוא על ידי אהבת חברים דייקא, לא על ידי התבודדות ופרישות כפי שהיה נהוג כל הדורות, הטעם לזה פשוט למאד, שכאשר שוהה האדם בחברת חברים יראים ושלמים ומתבונן בתהלוכותיהם ואורחותיהם הנהדרים בקודש, אז נודע לו עד כמה הוא עצמו רחוק מעבודת השי"ת, ומתמלא לבו עליהם בקנאה - קנאת סופרים תרבה חכמה - ודוחק את עצמו להתעלות אף הוא כמותם.

ובה כתב בקדשו: "וַיִּרְאֶה לְרִמּוּז בּוֹזֵה עֲנִין גְּדוֹל בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ, כִּי הִנֵּה יָדוּעַ אֲשֶׁר בַּחֻדוּשׁ אֵלּוּל הִיא עַת הַתְּעוֹרְרוֹת תְּשׁוּבָה לְכָל אָדָם יוֹתֵר מִכָּל הַשָּׁנָה, לְשָׁקֵל אֲוָרְחוֹתָיו בְּפֶלֶס מֵאֲזִנֵּי שְׁכָלוֹ וּלְתַקֵּן אֶת אֲשֶׁר עִוּוֹת, כִּי בִימֵים הָאֵלּוּ נִפְתָּחִים הַשַּׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה וְהִי"ג מְכִילִין דְּרַחֲמֵי, וּמִתְנוֹצְצִים הַשְּׁמֹת

הערות והוספות

לחבריו הטובים שאוהבים אותו בלב ונפש, וכאשר ישמעו הם מן הצרות העוברות עליו ודאי יצטערו אף הם מזה, ועליהם הרי לא נגזר אותו הצער, בזכות זה יסירו ויבטלו את כל ענין הצער משורשו, בכדי שהאנשים שאין מגיע להם לא יבואו לכלל צער.

א. כעין זה הביא בספר שיח שרפי קודש (אחדות ואהבת ישראל - יד) בשם מרן החדושי הרי"ם מגור זי"ע, חז"ל הרי אומרים (יומא עה.) דאגה בלב איש ישיחנה לאחרים, וצריך להבין מה תועלת יש אם חברו ישמע ממנו את דאגותיו וטרדותיו. ויש לומר הכוונה 'ישיחנה לאחרים' היינו

הקדושים קס"א ס"ג העולים למנין 'דרך', כמו שאמרנו בשבת הקדום, והוא רמוז בכתוב (ישעיהו מג טז) הַנּוֹתֵן בְּיָם דְּרֶךְ, אשר צריך לכוון זה הפסוק בראש חודש אלול כנ"ל".

"והנה ראינו בדורות שלפנינו, טרם נתפשט בעולם נגה אור דרך הבעל שם טוב צוק"ל אשר בעת הזאת מראש חודש אלול ואילך, כל איש אָשָׁר נָגַע יְרָאת ה' בְּלִבּוֹ, והיה ירא וחרד מאימת הימים הנוראים הממששים ובאים, היו נסגרים חדר בחדר להתבודד בלי חברת האדם בבתי כנסיות או בביתם, ומהם אשר התענו תעניתים ועשו סיגופים ופרישות מבני אדם. אמנם, הגם כי רחמנא ליבא בעי (סנהדרין קו:), וכל מעשה אשר יהיה כוונת עושהו בְּלִמְתֵי לֵה' לְבָדוֹ - הוא טוב לפני אלהים, ואולם לא זו הדרך העיקרי בעבודת השם יתברך".

"רַק העיקר והיתד שהכל תלוי בו, ותוכן דרכי התשובה הנכונה - הַמְצֵא תְּמַצֵּא על ידי אהבת חברים ודיבוק חברים והתקרבות לצדיקי הדור, ועל ידי זה יבא לתכלית ההכנעה, כי יראה עבודת חבריו וגודל תבערת יְקוּד לְבָבָם והתלהבותם לעבודת הבורא ברוך הוא, ועל ידי זה ילמד לעשות גם הוא כמותם, ויכיר עוותתו וישוב בתשובה שלימה".

"והגם, כי ידמה בנפשו אשר בעת התבודדותו יעורר לבבו יותר לשוב בתשובה, ולהדבק בה' מאשר יהיה בחברת אוהבים וחברים מקשיבים, כי על ידי חברת בני אדם יפרד מדביקותו - עם כל זה יותר ראוי ונכון להחזיק במעוז אהבת חברים ולקרב אותם לדרך ה', כי על ידי זה יוכל להמשיך הארה לאורך ימים, על ידי מה שמקרבם לעבודת הבורא, ובהתבודדות אינו פועל כי אם לשעתו".

ומסיים שם: "הגם שתצטרך להפסיק מעט מדביקותך ומדרכי תשובתך אשר היית יכול לעשות בעת התבודדותך בלי חברת בני אדם - אף על פי

כך שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח, שמוטב שתפסיק מתשובתך - והבנים תקח לך ותקרבם לעבודת הבורא ותתאחד אתם, למען ייטב לך והארכת ימים - שהארה אשר תקבל על ידי התקרבות ודיבוק חברים יהיו לאורך ימים, ולא תפסוק מהרה", עד כאן לשון קדשו.

ונחתום דברינו בתפלתו ובקשתו של הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע: 'אדרבה, תן בלבנו שנראה כל אחד מעלת חברינו ולא חסרונו, ושנדבר כל אחד את חברו בדרך הישר והרצוי לפניך, ואל יעלה שום שנאה מאחד על חברו חלילה'. ובזכות זה נזכה להמשך התפלה, 'ותחזק התקשרותנו באהבה אליך, כאשר גלוי וידוע לפניך. שיהא הכל נחת רוח אליך, וזה עיקר כוונתנו'².

הערות והוספות

ב. וראה במאמרנו הנפלא על ראש השנה תנאי יסודי לעבודת המלכיות בראש השנה. גודל נחיצות האחדות ואהבת חברים שהוא

'ויטו שכם אחד לעבדך', בו יבואר בהרחבה